

ELANUL

Nr. 122
APRILIE
2012

REVISTĂ DE CULTURĂ EDITATĂ DE ASOCIAȚIA CULTURALĂ „ACADEMIA RURALĂ ELANUL”
DIN GIURCANI, COMUNA GĂGEȘTI, JUDEȚUL VASLUI

Restitutio

Echipa Regală Dodești

Datorită distinsului nostru scriitor d. Victor Ion Popa, autorul cunoscutelor opere de adâncă și subtilă analiză sufletească: „Ciuta”, „Mușcata din Fereastră”, „Velerim și Veler Doamne” – opere ce i-au consacrat numele (toate fiind premiate de forurile competente) – anul acesta, satul Dodești-Fălcu s'a bucurat de marea cinste, ca una din cele 25 de echipe de lucru studențești să vină prin stăruința d-sale și să lucreze în acest sat și cătunele învecinate.

Echipele acestea de lucru, având înaltul patronaj al M.S. Regelui și fiind puse sub directa conducere și supraveghere a marelui cărturar d. Profesor Gusti, directorul general al Fundației „Principele Carol”, au menirea ca muncind împreună cu sătenii să ajute în cât mai largă măsură la întărirea și ridicarea culturală a satelor.

Nici că se putea un gând mai frumos și o operă mai folositoare!

Entuziasta primire făcută echipei regale Dodești, cât și celorlalte din restul țării, dă măsura în care poporul e dornic de o primenire mai adâncă și mai rodnică a vieții de toate zilele.

Vechile așezăminte, Școala și Biserica la care s'a adăugat acum în urmă Căminul Cultural, sunt căile prin care se poate realiza această primenire și ridicare a vieții satelor noastre – și cari cu atâta stăruință și căldură au fost recomandate de către M.S. Regele.

Gândul regal a fost înțeles.

Alături de toți ceilalți ostenitori pe ogorul ridicării noastre naționale, studențimea română – nădejdea unor zile de cât mai dorită strălucire – s-a pus de la început în slujba acestui înalt crez.

Avântul cu care ea a plecat la lucru este o cheazășie că izbânda nu va întârzia să vină, ori câte obstacole se vor mai ivi în cale și oricâtă energie va mai trebui cheltuită.

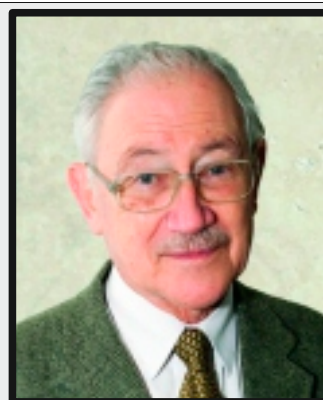
- continuare în pagina 13 -

A murit istoricul FLORIN CONSTANTINIU

Gheorghe CLAPA

Florin Constantiniu, membru al Academiei Române, „cel mai strălucit istoric al României contemporane”, după opinia lui Răzvan Teodorescu, a murit vineri, 14 aprilie 2012, la vârsta de 79 de ani.

S-a născut la București, la 8 aprilie 1933, și a absolvit studiile secundare la Colegiul „Sf. Sava” și pe cele superioare la Facultatea de Istorie a Universității din București (1951-1956). În 1968 și-a susținut teza de doctorat cu tema: „Relațiile agrare din Țara Românească în secolul al XVIII-lea”. Din anul 1957 a fost cercetător în cadrul Institutului de Istorie „Nicolae Iorga” din București. În 1977, 1983 și 1987 a făcut cercetări în Franța și SUA.

- continuare în pagina 18 -

Lacrima națiunii

Dan HORGAN

Oul încondeiat în tradiția populară

Pornind de la ce spunea Mircea Eliade: "Simbolul Oului Cosmic reprezintă mai mult decât ar putea reda orice limbaj și mai mult decât ne-ar putea reda rațiunea."

Cu forma sa rotund-ovală care inspiră, în același timp, liniște și mister, oul nu avea cum să fie trecut cu vederea de oameni. Și aceasta încă din cele mai vechi timpuri. Trecând peste inegalabila sa valoare alimentară (alături de spirulină, miere și lapte, fiind singurul aliment complet), oul, acest miraculos germen al vieții, ascunde în sine însuși una dintre enigmaticele esențiale ale existenței, exprimată popular în întrebarea «Cine a fost primul, Oul sau Găina?». Unul dintre cei care a răspuns potrivit la această enigmă a fost înțeleptul chinez Chouang Tseu, în opinia căruia oul se află în găină, iar găina în ou. Strălucitul său răspuns vizează armonia complementară a începutului tuturor lucrurilor, revelând profanilor că dualitatea este continuată, în mod potențial în unitate, aceeași dualitate rezolvându-și contrariile tot în unitate.

Oul aparține, în egală măsură și simbolismului odihnei, a repaosului creator, laolaltă cu casa, cuibul, cochilia, sânul matern, al căror substitut este deseori. Așa se face că, adesea, Oul este o reprezentare a puterii de creație a Luminii. Se consideră că oul conține germenul misterios al Creației. Picătura de Viață din care se dezvoltă manifestarea, fiind așadar un simbol universal perfect care se explică de la sine, prin sine. Nașterea Lumii și a Lumilor, pornind de la Oul Primordial, este o idee comună în mitologiile străvechi, precum cele ale grecilor, canaaneenilor, fenicienilor, vietnamezilor, chinezilor, japonezilor, populațiilor tribale din Asia de sud-est sau Siberia, celților, tracilor și multor altora. Reputatul istoric al religiilor Mircea Eliade a demonstrat magistral că, în esența tuturor acestor cosmogonii, oul joacă imaginea clișeu a Întregului și a Totalității care succed Haosului Primordial, ca un prim principiu de organizare.

- continuare în pagina 2 -

Oul încondeiat în tradiția populară

- urmare din pagina 1 -

Oul subliniază actul renașterii și ciclul repetitiv al Naturii, funcția sa ciclică fiind aici o consecință a primului său rol.

În dogmatica țaranului român anonim intervievat în anul 1928 de către prestigiosul folclorist, lingvist și filolog evreu de naționalitate română, Ion Aurel Cândrea „D'apoi dom-le... Pământul e în chipul unui ou; fundul oului este Pământul, iar vârful e Ceriul; el stă pe ape”.

Se spune că atunci când oamenii n-ar mai înroși ouă de Paști, atunci lumea se va potopi” - credință populară culeasă de marele etnolog și folclorist roman Simion Florea Marian. Deși astăzi, asociem ouăle roșii sărbătorii pascale - cea mai mare și mai importantă sărbătoare a tuturor creștinilor, tradiția ouălor vopsite în culori este mult mai veche decât creștinismul. Surse arheologice și mărturii istorice atesta faptul că, în urmă cu câteva milenii, în China antică exista obiceiul de a se face cadouri ouă colorate, în cadrul unor sărbători sezoniere. Același Simion Florea Marian semnaleză ca: "Paștele este cea mai mare, mai însemnată, mai sfântă și mai îmbucurătoare sărbătoare de peste an, după spusa românilor de pretutindeni. De la casa celui mai mare bogătan și până la bordeiul celui mai de pe urmă sărman se cunoaște apropierea acestei mari sărbători, căci în ajunul ei sunt toate acuma curățite și îndreptate, toate sunt unse și vărute, hainele zvântate și curate, bărbații bărbierii și spălați, iar femeile laute și chitite."

Dar cum am putea să precizăm: unde și când s-a înroșit primul ou?

Care popor l-a întrebuițat, pentru prima oară, am putea doar să ne întrebăm, pentru că ouă roșii de piatră s-au găsit până și în morminte din vremuri străvechi.

„Chinezii întrebuițau ouăle roșii cu două mii de ani înainte de Hristos și desigur că, la dânșii, obiceiul acesta era o moștenire din timpuri și mai vechi.

În credința vechilor chinezi, oul reprezenta începutul unei noi vieți. Ei colorau în roșu ouă de găină în semn de bun augur la evenimente importante, precum nașterile sau nunțile. O aniversare de 16 anișori implică 16 ouă roșii... și deci socotiți singuri pentru o aniversare de 100 de ani!

Dar în medicină și cosmetică arhaică a româncelor, cojile de ouă roșii sunt un stimulent al frumuseții și sănătății, prin mecanismul magiei simpatetice și al celei contagioase. "La Paști, cine merge la biserică să-și puie cu un ou roșu la sân, ca să fie întotdeauna roșu" scria Simion Florea Marian în cartea sa Sărbătorile la romani. Tradiția spune că ouăle roșii sfințite la Biserica Ortodoxă sunt un antidot redutabil contra farmecelor și magiei negre.

În afara ouălor vopsite, la români există o adevărată artă a încondeierii ouălor, nemaiîntâlnită nicăieri în lume. Dacă getodacii vopseau ouăle cu galben, semnificând culoarea Soarelui pe bolta cerească sau în portocaliu - culoarea discului solar la răsărit și apus, odată cu pătrunderea creștinismului, ouăle au început să fie vopsite în roșu sau decorate cu chipul lui Hristos, cu siluete de îngeri, cu motivul mielului, motive astrale, cu forme animale sau vegetale. Conform izvoarelor istorice, vecinii noștri slăvi au împrumutat obiceiul încondeierii de la comunitățile daco-romane cu care au intrat în contact în perioada migrării lor în Europa de Est și Balcani.

Odată cu menținerea și întrebuițarea oului roșu, creștinii

au introdus și culoarea roșie în cultul lor. Dacă papa de la Roma poartă mantie de purpură, Biserica ortodoxă, care nu admite veșminte albe, ca la preoții catolici, în serviciul Bisericii, a adoptat, în schimb, culoarea roșie în odăjdii, iar anumite fețe bisericești poartă, în semn de autoritate, brâu și culion de culoare roșie.

Ca simbol al creației, al zămislirii vieții, oul a inspirat, din vechi timpuri, numeroase legende, basme, o întreagă literatură.

În vremurile moderne, cel care pare să fi pătruns intuitiv semnificațiile cele mai adânci ale Oului cosmic este marele sculptor român Constantin Brâncuși. Lucrările sale continuă să uimească lumea, iar Ouăle sale ne șoptesc cu glas de taină misterul nepătruns de minte al creației, aducându-ne cu ele Lumina Începutului dumnezeiesc.

Tot în cultura românească trebuie să amintim alt reprezentant de seamă: Ion Barbu, care ca și Constantin Brâncuși și a căror operă gravitează în jurul acestui subiect, considerat ca formă geometrică perfectă - "obiectul perfect".

Dar originea colorării ouălor se pierde în negura epocii precreștine, din timpurile când Anul Nou se sărbătorea la echinocșiul de primăvară. Ele erau date în dar, ca simbol al echilibrului, creației și fecundității. Și la romani, colorate în roșu, ouăle făceau parte dintre darurile sărbătorii lui Janus și erau folosite la diferite jocuri și ceremonii religioase. Obiceiul colorării ouălor s-a transmis creștinilor și este încă practicat mai ales la popoarele Europei și Asiei.

Pentru daco-geți, ouăle vopsite erau o ofrandă rituală destinată divinităților htoniene și strămoșilor. Ca o rămășiță a acelor vremi, folclorul romanesc reține Paștele Blajinilor, când daco-romanii dau pe apă cojile ouălor roșii, spre a se duce în "Țara Blajinilor". Același obicei dăinuie astăzi și în Bucovina, cojile ouălor de Paști, sunt aruncate în râu, pentru ca apa să le poarte la "Blajini" (ființe imaginare, încarnări ale copiilor morți nebotezați, al căror loc de viețuire se afla la "capătul lumii", aproape de Apa Sâmbetei). În felul acesta și Blajinii știu că pentru toți creștinii a venit Paștele."

Legende creștine leagă simbolul ouălor roșii de patimile lui Iisus. Se spune că atunci când Iisus a fost bătut cu pietre, când acestea l-au atins, s-au transformat în ouă roșii. Și se mai spune că Sf. Maria, venind să-și vadă Fiul răstignit, a adus niște ouă într-un coș, care s-au însângerat stând sub cruce. Se povestește că după ce Iisus a fost răstignit, rabinii farisei au făcut un ospăț de bucurie. Unul dintre ei ar fi spus: "Când va învia cocosul pe care-l mâncam și ouăle fierte vor deveni roșii, atunci va învia și Iisus". Nici nu și-a terminat bine vorbele și ouăle s-au și făcut roșii, iar cocosul a început să bată din aripi stropind pe cei prezenți cu vin pe față. Și de atunci se spune că ouăle se fac roșii iar evreei au rămas cu pistrii.

Răstignirea și învierea reprezintă eterna legătură dintre moarte și viață, așa precum renaște natură în fiecare primăvară, când se reia ciclul vieții. Oul, el însuși purtător de viață, devine un simbol al regenerării, al purificării, al veșniciei. În tradiția populară românească se crede că ouăle de Paști sunt purtătoare de puteri miraculoase: ele vindecă boli și protejează animalele din gospodărie. În dimineața primei zile de Paști, copiii sunt puși să se spele pe față cu apă dintr-un vas în care s-au pus dinainte un ou roșu și un ban de argint, pentru ca astfel

copiii să fie tot anul sănătoși și rumeni la față precum oul de Paști și curați (de ce nu și bogați?) precum argintul!

Ouăle roșii de Paști nu pot lipsi de pe masa nici unui bun creștin la această sărbătoare. Dar oul încondeiat nu a fost prezent doar în zilele de Paști ci și în sărbătorile de Crăciun și care împreună cu nucile, alunele îmbrăcate în staniol erau puse în bradul de sărbătorile de iarnă și ouăle încondeiate legate cu un șnuruleț trecut prin cele două orificii de golire și astfel ornau frumosul brad de crăciun.

Tehnica împistritii ouălor este cea mai complexă, mai artistică și totodată cel mai greu de realizat întrucât, folosind baia integrală de culoare și uzând de tehnica cruțării succesive a fondului, rezultă că munca de elaborare artistică este îndelungată și dificilă.

Ouăle de-a lungul timpului s-au muncit și cu pana de gâscă, capătul de lumânare înmuiat în foc și cu el se scria pe coaja oului după care era vopsit într-o singură culoare de obicei roșie. De asemeni s-a mai practicat tehnica ornării ouălor și cu penița cu tuș, de fapt desenarea cu tuș de diferite culori pe suprafața oului și astfel ieșind la lumină adevărate opere de artă, ouă care se mai păstrează încă în muzeele de specialitate.

Unealta de bază, chișița, este formată dintr-un bețișor de mărimea unui creion având la unul din capete fixată perpendicular o mică bucățică de tablă foarte subțire de alamă, aramă sau tinichea transformată în țevă prin înfășurarea tăbliței pe un ac de cusut foarte subțire, având în interior un orificiu foarte fin în care se introducea un fir de păr de porc. Acest fir ajută să poată să treacă ceară fierbinte în fir foarte subțire și implicit să facă linii cât mai fine și mai sigure. Menționez faptul că pentru începători e mai bună chișița fără fir de păr deoarece lasă linii mai groase și, deci nu se vede stângăcia începătorului. Ceara se pune de regulă undeva pe marginea plitei de gătit să stea în felul acesta fierbinte, în care se adăuga un praf de cărbune foarte fin pentru a colora ceara și implicit pentru a lăsa urme vizibile pe suprafața oului chiar când se desenează pe un câmp de culoare.

Prin împistritul arhaic se realizează ornamente în două nuanțe cromatice prin simpla cruțare a fondului. Deci, împistritul comportă minimum două nuanțe în afara culorii de bază, de obicei albul, vernil-ul în mai multe nuanțe (pentru ouăle de rață) și, în rare cazuri, galbenul rezultat dintr-o baie prealabilă peste care se aplică ceara de albine cruțând succesiv celelalte straturi de culoare. Vorbind de împistritul actual ne referim la beția cromatică ce reușește să unifice plin, în cazuri excepționale, până la 12 culori, parte rezultând din baia de culoare, parte fiind obținute după aplicarea primei scriituri în ceară. Motivele decorative sunt numeroase și fiecare motiv se prezintă în mai multe variante, care se diferențiază în funcție de localitate. Variaza chiar și în același sat sau oraș și diferit iese același motiv din mâna aceleiași persoane care încondeiază. Cele mai utilizate motive sunt cele:

- zoomorfe: albină, rădașca, creasta cocoșului, broasca, coarnele berbecului, șarpele, peștele, mielul, melcul, berbecul, cucul, porumbelul, găina, cocoșul, gâsca
- fitomorfe sau vegetale: frunza bradului, frunza de stejar, garoafa, spicul grâului; flori la ghiocel, panseluțe, trifoi, spice de grâu, ferigi, brad, ghindă de stejar, repertoriul pare nesfârșit.
- scheomorfe (în general, unelte de câmp): grebla, lopata, furca, fierul plugului, grapă, (și casnice) "patruzeci de clișișori" adică chiar clinul ce se formează la croirea cămășilor și mânecilor; în sfârșit, mai aflăm și diverse alte motive: vârtelnița, desagii și brâul popii, calea sau cărarea rătăcită, cărja ciobanului, inelul ciobanului, fluierul ciobanului, crucea Paștelui (cu aceasta cruce creștinii împodobesc pasca pe care o duc la biserică în noaptea Învierii, numită în unele zone și ziua Paștelui), crucea românească, crucea rusească sau crucea

moldovenească (reprezentate printr-o cruce cu alte cruciulițe la capete), steaua (numită uneori și steaua ciobanului sau floarea străchinii).

Oul roșu a rămas, în cultul nostru, alături cu crucea, ca simbol al biruinței contra Diavolului iar predispoziția către motivul solar și stelar este izbitoare. Soarele apare în numeroase reprezentări, ca simbol al primăverii, dragostei de lumină și bucuriei de a trăi. Aproape la fel de răspândit este și motivul de stea, cu patru sau opt brațe.

Ornamentica și simbolistica ouălor decorative este extrem de variată, ea cuprinde simboluri geometrice, vegetale, animale, antropomorfe și religioase.

Iată câteva simboluri și semnificații utilizate:

- Linia dreaptă verticală = viața.
- Linia dreaptă orizontală = moartea.
- Linia dublă dreaptă = eternitatea.
- Linia cu dreptunghiuri = gândirea și cunoașterea.
- Linia ușor ondulată = apa, purificarea.
- Spirala = timpul, eternitatea.
- Dublă spirală = legătura dintre viață și moarte.

Iată în cele ce urmează câteva explicații legate de culori și desenele folosite la ornare:

Simbolistica culorilor:

- Roșu – simbol al sângelui, soarelui, focului, dragostei și bucuriei de viață.
- Negru – absolutism, statornicie, eternitate.
- Galben – lumina, tinerețe, fericire, recolta, ospitalitate.
- Verde – reînnoirea naturii, prosperitate, rodnicie, speranță.
- Albastru – cer, sănătate, vitalitate.
- Violet – stăpânire de sine, răbdare, încrederea în dreptate.

- Albul – inocență, puritate.

Dintre cele mai utilizate motive amintim:

- E asociat rombul care este un simbol al spiritului, al vieții și al fertilității.
- Crucea este semnul creștinătății - în jud. Muscel apare o cruce mică în punctul de încrucișare a doua bețe și în cele patru compartimente câte o figură, care pe alte ouă, se numește „argeșeanca” sau „goanga”.
- Crucea Paștelui, crucea cu care creștinii împodobesc pasca pe care creștinii o duc la biserică, în noaptea Învierii, numit în unele zone și „Ziua Paștelor”.
- Crucea românească și crucea rusească sau crucea moldovenească, este reprezentată printr-o cruce cu alte cruciulițe la capete.
- Crucea nafurei, crucea încrestată pe pâinea din care se împarte nafura la slujbă bisericească.
- Steaua, este un motiv răspândit, întâlnit mai ales în Bucovina și în tot vechiul Regat. Acest motiv mai este întâlnit și cu numele de „floarea străchinii” sau „steaua ciobanului”.
- Mănăstirea, tot un simbol al creștinătății.
- Vechimea obiceiului încondeierii ouălor poate fi doar bănuită. Există bătrâni care își amintesc că străbunii lor vorbeau de practici de fertilizare săvârșite de tinere perechi care îngropau „oua desenate” la marginea câmpului, în noaptea de Înviere, ceea ce plasează obiceiul în vremuri precreștine. Aceeași vechime pare a fi demonstrată și de perpetuarea unui model numit „ciresica” - ce este aproape identic cu „vârtelnița” întâlnită pe ceramica de tip Cucuteni – sau a motivului numit „cărarea rătăcită”, care este și cel mai greu de realizat (el se desfășoară pe întreaga suprafață a oului sub forma unei spirale cu volute), motiv ce este o formă originală de reprezentare a Căii Lactee, numită Cărarea Ciobanului în comunitățile de oiieri. Ouă cu calea rătăcită mai primeau și mamele a căror copii au murit nebotezați.

Dar ouăle încondeiate se foloseau nu numai la sărbătorile Paștelui ci și în diferite alte sărbători la români cum ar fi: nunta - mirii primeau fiecare câte un ou roșu încondeiat cu motivele - carnea berbecului care însemna spiritul de conducere în casă, berbecul întotdeauna conduce turma ca mascul dominant, apoi o inimă care înseamnă casa și de fapt dragostea din casă și care inimă la rândul ei era plină de puncte albe ceea ce înseamnă stelele care la rândul lor reprezintă imensitatea dragostei din casa mirilor. La fiecare cruce sunt câte un număr de patru cireșele ceea ce înseamnă rodul casei și anume reușita din casă și bineînțeles neapărat copiii.

La începutul aratului plugarul primea un ou încondeiat cu fierul plugului ca să aibă plugarul un an îmbelșugat și mănos. Tot la fel și cu celelalte simboluri scheomorfe în diferitele sezoane de agricultură.

Pentru ca oul să reziste cât mai mult în timp e nevoie de golirea lui. În trecut oul se golea prin metoda cea mai la îndemână pe care o putea găsi țărânul român. Se dădeau două orificii la ambele capete ale oului, apoi cu un pai se amesteca bine conținutul iar apoi se suflă cu putere pe unul dintre orificii fapt ce ducea la golirea conținutului. Urma apoi o spălare cu multă apă, atât în interior cât și în exterior. După o bună uscare se putea trece la încondeierea propriu zisă.

Pentru ornamentare se folosește ceară naturală fierbinte, cu care se trasează desenul dorit pe oul alb. Acest traseu va rămâne alb la final. Se scufundă apoi oul în vopsea galbenă, se usucă, apoi se trasează liniile care vor rămâne în final galbene. Ulterior oul se scufundă în vopsea roșie. Din nou se continuă desenul cu ceară și se scufundă apoi oul în culoare neagră. Procedeu se repetă în funcție de numărul de culori folosite,

pornindu-se de la culoarea cea mai deschisă către cele mai închise. La final ouăle se încălzesc, ceara se șterge cu o cârpă caldă la rândul ei, iar modelul rămâne imprimat pe coajă a oului. Pentru a le oferi luciu și pentru a le proteja, ouăle încondeiate se acoperă cu un strat de lac. În trecut se ungeau doar cu grăsime de găscă. Tot în trecut, ouăle se vopseau în culori vegetale, dar astăzi se folosesc cele sintetice, chimice. În trecut se foloseau culori vegetale, pe care le prepara din diferite plante: coajă de măceș, coajă de măr, roibă, coji de ceapă roșie pentru roșu, frunze de nuc, floarea-soarelui pentru verde, coajă de ceapă albă, mălin, flori de tei pentru galben, coajă de nucă și arin pentru negru și viorele pentru albastru. Culorile sintetice folosite astăzi sunt mai vii, uneori mai vesele, dar de ce să nu recunoaștem sunt și mai ușor de procurat acum, când trăim în secolul vitezei iar timpul, inamicul nostru numărul unu ne subjugă necruțător.

Ouăle încondeiate sunt foarte rezistente în timp, pot rezista și zeci de ani, își pierd poate puțin din luciu, dar trebuie să recunoaștem că arată mereu foarte bine.

Bibliografie:

- Simion Florea Marian – „Sărbătorile la români” Editura "Grai și Suflet Cultura Națională", 2001.
- Arthur Gorovei Ouăle de Paște, Editura Paideea 2005.
- Maria și Nicolae Zahacinschi - Ouăle de paști la români Editura Sport – Turism 1979.
- Elena Niculita Voronca - Datinele și credințele poporului roman adunate și așezate în ordine mitologică, Cernăuți, 1903.

Va urma

CRONICA PLASTICĂ

ÎNVIEREA DOMNULUI – SIMBOL SUPREM AL CREZULUI ÎN ARTĂ: CREDINȚĂ ȘI TRADIȚIE PASCALĂ

Dr. Laurențiu CHIRIAC

Învierea Domnului reprezintă pentru toți credincioșii simbolul sacrificiului suprem al creației, căci **Dumnezeul** nostru a pățit sângerește și a izvorât din moartea-i pentru a ne dăruir o nouă viață. De aceea, Muzeul Județean Vaslui a venit în acest an creștinește în fața publicului vizitator cu înălțătorul mesaj de a sărbători **Sfintele Paști** cu gândul curat și cu bucuria sufletului reaprins întru lumina pascală a speranței de mai bine! Pentru că pilda **Răstignirii lui Iisus Hristos** a reprezentat darul mântuirii noastre ca români și pentru că El a zidit la fundație trăirea umană prin sacrificiul Său, iată că li s-a oferit bunilor credincioși vasluieni această tradițională **expoziție de artă creștină „CREDINȚĂ ȘI TRADIȚIE”**, dorindu-se prin aceasta cu milostivire să gustăm din fructul nădejzii de mai bine și să fim mai buni, mai înțelegători, mai frumoși și mai încrezători în soarta noastră!

Icoanele reprezintă o luminare a spiritului nostru, dar și o necesitate pentru redescoperirea tihnei gândului și a inimii. De altfel, sensul profund uman al întregii manifestări plastice a credinței este sugerat de faptul că **icoanele cu tematică pascală** expuse reprezintă daruri sfinte pentru vasluieni, oferite tuturor cu mare dragoste creștină și ca o invitație la o nouă viață de purificare și adevăr a sufletului, la risipirea întunericului din noi și la iertarea păcatelor.

De aceea, vasluienii au fost chemați în acest an să se bucure de **Învierea Domnului**, prin mesajul Divin transpus pe **icoană**, ca simbol al credinței și al legăturii permanente dintre om și **Dumnezeu**. A fost un dar de suflet, oferit tuturor celor care prețuiesc taina Credinței și frumusețea divină a Tradiției.

Astfel, încercarea plastică de a ne obișnui cu această prezență spirituală a lui **IISUS HRISTOS** și a Patimilor Sale prin ferestrele cerului credinței - **icoanele** - constituie plăcuta dorință de a-

L cunoaște pe Mântuitor, fie cu chipul umed al lacrimilor sale de suferință pentru păcătoșenia umană, fie cu acel chip al biruinței Sale asupra morții, căci va trebui cândva să-L recunoaștem și dincolo și, mai ales, să fim recunoscuți de El în ziua când nu-i vom mai putea vorbi prin icoană, ci doar privindu-L față în față. Atunci vom înțelege de ce **icoana** e atât de specială pentru noi, e comuniunea profundă cu Cel ce ne-a vindecat de răni, luându-și asupra-și toate durerile și suferințele noastre, pentru ca zidirea temeinică a trăiniei umane să o facă cu păcatul suprem al Răstignirii Sale.

De aceea, pentru a-i reda lumii umane acest farmec al **modelului hristic**, deseori pictorii iconografi sau cei religioși au tendința de a se raporta plastic la această instanță supremă de judecată, întruchipând cu evlavie îndumnezeirea omniprezenței umane și manifestându-și prin **superba narare hieratică** reflectată pe lucii îngemănat al **icoanelor o estetică a rugăciunii și a liniștii interioare**. Această simplă taină a celor ce au menirea de a ne predispuce la **pieta** în fața creațiilor lor vine din înțelegerea patimilor Fiului Ceresc și din solidaritatea lor cu Cel care, prin smerenie și îmbunare, ne-a ridicat cu demnitate din balta de sânge de sub cruce, mântuindu-ne sufletele înfometate și neprihănite, potolindu-ne nesăbuițele și rătăcirile.

Icoana pascală este, deci, fruct al credinței creatorului ei, dar și fruct al speranței celui ce o privește, este o lucrare aparte - care deși parcurge artistic calea credinței - implică o recreere a sensurilor biblice, o înțelegere deosebită a canoanelor și a dogmei creștine. Operă de artă, icoana are propria-i încărcătură spirituală, căci te înalță cu gândul și sufletul la acele locuri încărcate de sfințenie și taină ce-ți mișcă simțirile. Spre exemplu, **"Iisus Hristos"** - inspirat parcă dintr-un mit al întunericului uman - ne sugerează o măreție divină care încă ne mai vede dintre lacrimile milostivirii cetății păcatului. În

schimb, cu o tematică iconografică diferită - dar circumscrisă marii teme pascale - sunt și icoanele *"Buna Vestire"*, *"Înălțarea Domnului"*, *"Intrarea în Ierusalim"*, *"Schimbarea la față"*, *"Întâmpinarea Domnului"*, *"Cina cea de taină"*, *"Răstignirea lui Iisus"*, *"Coborârea la iad"*, *"Învierea Domnului"* etc. aparținând iconarului vasluian IULIAN SILVIU CRĂCIUN.

Sens al bucuriei umane în artă, etalarea *artei pascale* nu poate să fie decât o sărbătoare a înobilării stihilor vremii, iar *arta populară cu simboluri pascale* a avut darul de a ne răsturna în sinele nostru, tocmai pentru a alunga neliniștile noastre. Ouăle, ștergarele și alte obiecte cu însemne creștine au adus în expoziție razele și căldura luminii pascale, învrednicindu-ne să ne rugăm să mai ajungem încă o dată la taina reînnoirii noastre, pentru ca noi să ne ascultăm sufletele sub milostivirea creației populare. O creație interesantă, prin care am fost învăluiti într-o duhovnicească atmosferă a simbolurilor pascale, sub forma unui dar al izbăvirii propriilor noastre credințe. Tocmai de aceea, *arta pascală* nu reprezintă doar o simplă interfață a religiozității ființei umane, ci ea este har, muncă și talent, e concepută după o temeinică aprofundare a principiilor și dogmelor creștin-ortodoxe, are anumite tehnici de redare a personajelor, iar frumusețea sa simplă trebuie să reflecte pioșenie și bunătate, ba chiar să-l predisună pe privitor către smerenie.

Temele iconografice abordate fac parte dintr-un *ciclu pascal* pe care autorii populari ai obiectelor creștine ni-l propun sub forma unor *rugăciuni artistice* menite să vestească biruința hristică asupra morții și revenirea Păstorului până către firea umană rătăcită. Realizate unitar și într-un *stil neobizantin reconceptualizat* sub forma *tradițiilor populare*, lucrările populare reușesc să alunge din noi sămânța păcatului și să ne întoarcă cu fața către milostivire și chibzuință. Mai mult decât atât, icoanele pe sticlă etalate au lumină și *sugestie biblică*, au fost concepute în tihna credinței și, mai ales, reușesc să ne transmită acea bucurie a îndumnezeirii ființei noastre. Fiorul lăuntric al personajelor redade ne pătrunde și pe noi, punându-ne lumină în sipetul inimii noastre.

În orice caz, *icoanele* etalate - inspirate din preceptele biblice și rafinate plastic prin apelarea la o *ancestralitate populară*

care să completeze *tendențele neobizantine* - ipostaziază artistic cele mai reprezentative scene dintr-o *"Biblie vizuală a Învierii"*, pe care talentatul iconograf le-au transpus cu o cromatică adecvată într-un fel de *liturghie artistică*. Dacă proporționalitatea personajelor redade reprezintă un meșteșug rodit al artistului, sfințenia lucrărilor vine din cumpătarea talentului său artistic, iar veșmintele încheagă o simplitate a trăirii religioase, bunătatea din icoanele *"Maicii Domnului"* reflectând, parcă, generozitatea de a-și manifesta în arta plastică profundul lor *sentiment religios*. De aceea, instituția muzeală vasluiană a ținut să ofere plastic un tărâm vasluian al făgăduinței confesionale, o oază de reculegere spirituală.

Sfintele *Sărbători ale Paștelui* și ale *Învierii Mântuitorului* poartă în sine stigmatele crucii și ale toleranței și pilda Răstignirii lui **IISUS HRISTOS** a reprezentat darul regăsirii de sine a oamenilor care au generozitatea de a-și manifesta în arta plastică profundul lor *sentiment religios*. De aceea, instituția muzeală vasluiană a ținut să ofere plastic un tărâm vasluian al făgăduinței confesionale, o oază de reculegere spirituală.

Celelalte *simboluri pascale* etalate reprezintă darurile frumuseții sacrificiului hristic către noi, dar și sensuri ale pildei Celui crucificat și care a trebuit să aducă în cetatea urii și a vrăjmașiei necesara pace a celor crescuți în sinele lor cu sămânța păcatului. De aceea, Hristosul nostru însângerat s-a oropsit cu ducerea crucii fiecăruia dintre noi pe drumul de Golgotă, salvând simbolul cel mai de preț al credinței, dar - mai ales - onoarea umanității sperate.

În fine, această superbă *manifestare pascală* a avut meritul de a ne sugera faptul că Cel ce a făcut toate din nimic a dat un nou sens existenței umane, învrednicindu-ne mereu cu indulgențe și binecuvântându-ne cu lacrimile reînvierii Sale. De fapt, biruința Sa asupra morții ne-a făgăduit mântuirea, dar ne-a și arătat că viața noastră pornește de la taina mormântului gol! De aceea, e firesc să-i răsplătim mereu îndurările Celui ce singur a ridicat vâlul misterului existenței noastre, arătându-i că marea sa lecție de demnitate umană nu a fost în zadar și că am înțeles cu toții că viața noastră a fost zămisliată ca o îndumnezeire binecuvântată a sentimentelor din fiecare din noi! *Învierea Domnului* este, deci, și *renașterea noastră*, așa că să ne bucurăm de marea sărbătoare creștinească și să ne șoptim în suflete credința că într-adevăr **HRISTOS A ÎNVIAT!**

Dacii - Un mister istoric: statuile dacilor din Roma

Leonard VELCESCU

Muzeele Romei sunt pline de statui neștiute de daci. Înfățișarea lor reprezintă, însă, un mister.

Leonard Velcescu un cercetător pasionat al istoriei, s-a stabilit în Franța de mai multă vreme. Teza lui de doctorat în istoria artelor, susținută în anul 2000 la Sorbona, are ca subiect tocmai aceste reprezentări de daci.

Un tânăr modest și o lucrare de mare valoare, care nu doar inventariază busturi, capete și statui, ci pătrunde în adâncul unor înțelesuri care nu au mai fost accesibile nimănui înaintea sa.

Fie ca eforturile sale să-i fie răsplătite, măcar cu bucuria și mândria pe care le vor simți cei care, datorită lui, vor afla, poate pentru prima dată, despre acești daci vitregiți de soartă și despre însemnătatea lor imensă în istorie.

Întâlnire de taină: Dacii din Vatican

Puțini sunt acei ce știu că în muzeele lumii există un număr mare de statui, busturi și capete reprezentând daci. O primă inventariere a acestor opere de artă a fost făcută în 1946 și numără 26 de piese. O a doua numărătoare, făcută în 1980, a crescut numărul acestora la 40. În sfârșit, o teză de doctorat, dedicată recent acestui subiect, de către un specialist în istoria artei, Leonard Velcescu, strânge laolaltă peste o sută de astfel de reprezentări de daci, iar numărul lor este cu siguranță mai mare.

Cele mai multe dintre aceste lucrări sunt de mari dimensiuni, statuile pot ajunge chiar până la trei metri, capetele și busturile sunt colosale. Nici un alt popor subjugat de Roma nu a beneficiat de atât de multă atenție din partea artiștilor

plastici, iar Columna lui Traian, operă genială, care a revoluționat arta română, este un argument în plus în acest sens.

Cele mai multe dintre statuile de daci au fost descoperite de-a lungul timpului în Forul lui Traian. Foarte probabil, au fost făcute la comanda împăratului învingător, special pentru a-i împodobi forul. Toate sunt însoțite de eticheta "prizonier dac". Sunt daci cu priviri semețe, dar cu o atitudine liniștită, fie tineri, fie mai bătrâni, fie nobili, fie daci de rând.

În galeria Chiaramonti din Muzeul Vatican se află un astfel de bust de nobil dac, ce depășește trei metri, cu tot cu soclu, dăltuit în marmură frigidă violacee cu vinișoare. Turiștii de toate neamurile se opresc impresionați și se fotografiază lângă sculptura cu numărul de inventar 1697, fără să știe al cui chip și

suflet este închis în marmura prețioasă.

Învinșii au figuri de învingători și decorează cele mai importante monumente romane.

Admirați de zeci de mii de vizitatori, dar uitați total de urmașii lor din Carpați, dacii din Vatican și de pe Arcul lui Constantin îi lasă repetenți pe istoricii noștri și pe domnul ministru al Culturii.

Între două statui de matroane romane, se află un bust colosal, săpat în marmură frigidă: cel mai mare bust din întreaga galerie Chiaramonti a Vaticanului, care numără peste 800 de sculpturi greco-romane, reprezintă un dac. Cu palma dreaptă așezată peste încheietura mâinii stângi, cu mantia despăcată la coate, fruntea ușor încrunțată și gura întredeschisă, privește înainte, drept și liniștit: după aproape

două mii de ani, el încă privește spre Dacia.

Trei capete colosale de daci, deosebit de expresive, deși cu privirile șterse de trecerea timpului, se află în același muzeu, în sala Braccio Nuovo, galerie rareori accesibilă publicului.

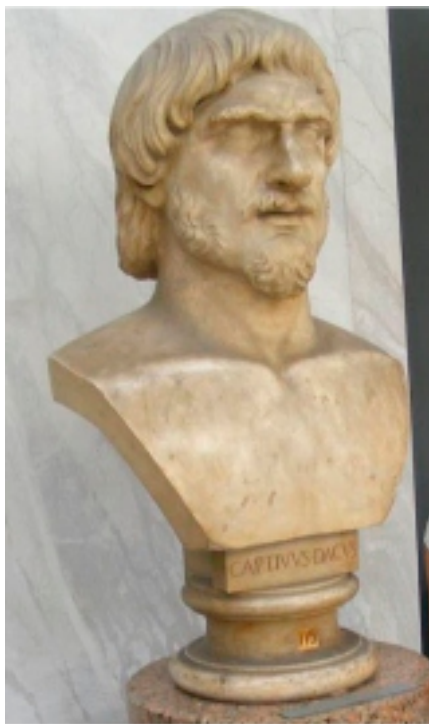

Pe partea dreaptă a sălii, la numărul 9, se află un comatus, dac de rând în floarea vârstei, cu plete bogate, ușor ondulate, și barba scurtă. În comparație cu el, capetele de romani din stânga și din dreapta sa sunt de două ori mai mici. Tot pe partea dreaptă, parcă urmărindu-i din ochi pe daci, se află un bust al împăratului Traian.

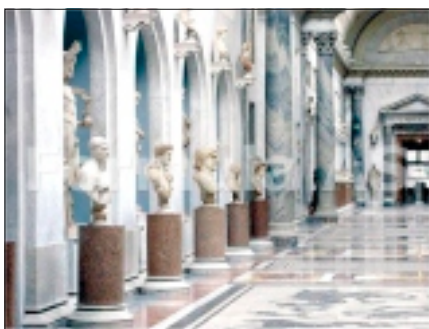
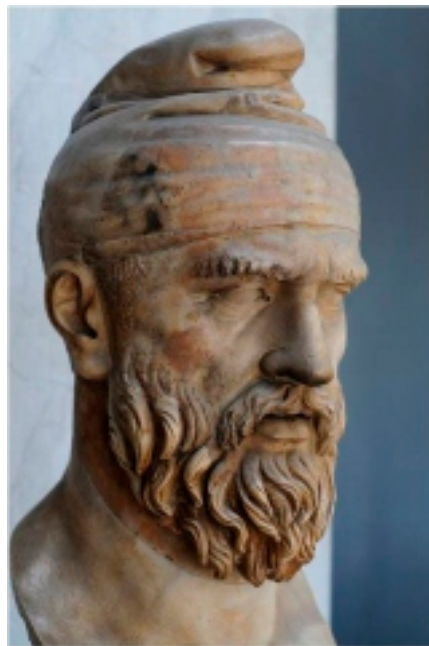
Turul sălii continuă pe partea stângă unde, aproape de ieșire și oarecum față în față cu cel dintâi cap de dac, se află și celelalte două.

Un tânăr comatus poartă numărul de ordine 115 și inscripția "Captivus Dacus" (Dac prizonier). Are barba foarte scurtă, părul tăiat pe frunte, buzele întredeschise și aceeași atitudine mândră, dar calmă.

În sfârșit, la numărul 124, se află un tarabostes (nobil), cu binecunoscuta căciulă. Este mai în vârstă decât ceilalți

doi, barba stufoasă îi este elegant aranjată, are părul tuns scurt la spate și fruntea ușor încrunțată. Privirea îi este dreaptă, pomeții ușor proeminenți, întreaga înfățișare denotă inteligență și hotărâre.

Galeria Braccio Nuovo dominată de daci

Despre acest chip s-a spus, de multă vreme, că ar fi al însuși marelui rege Decebal.

Calea Triumfului: Dacii de pe Arcul lui Constantin

Aproape de Colosseum, pe drumul pe care împărații romani își desfășurau procesiunile triumfale, se află cel mai mare arc de triumf din Roma, rămas în picioare din antichitate. Este Arcul lui Constantin, ridicat de senat în cinstea acestuia după victoria sa de la podul Milvius, împotriva lui Maxentiu. Evenimentul se întâmpla la începutul secolului al IV-lea al erei creștine.

Patru dintre basoreliefurile de pe acest arc înfățișează scene de luptă dintre daci și romani. Trecuseră deja două secole de la aceste lupte, dar ele, se pare, mai dăinuiau în memoria romanilor. Se consideră că aceste basoreliefuri făceau parte, inițial, dintr-un monument al lui Traian, apoi au fost refolosite la monumentul lui Constantin. Capul lui Traian din aceste scene a fost înlocuit cu cel al lui Constantin, dar dacii nu au putut fi înlocuiți.

Arcul lui Constantin
cu cele opt statui colosale de daci,
așezate deasupra coloanelor.

Dar, fapt și mai tulburător, pe cele opt coloane corintice cu care este ornat arcul, patru pe o parte și patru pe cealaltă parte, se află opt statui colosale de daci. Aceste statui impresionante străjuiesc arcul la o înălțime de aproape 25 de metri. Patru dintre ele reprezintă nobili daci, iar celelalte patru, oameni de rând, fără căciuli. Cu toții au o atitudine demnă, au capetele ușor aplecate și mâinile împreunate. Au bărbi falnice, pletele le flutură liber sau se scurg de sub căciuli. Mantiile, ornate cu franjuri pe margini,

sunt prinse pe un umăr și le ajung până la călcâie. Pantalonii sunt strânși la glezne, în picioare au opinci.

Privind în sus, către ei, ai impresia că se uită la tine cu blândețe și înțelegere, dar, în același timp, scrutează zarea, până dincolo de mări și țări, în Dacia lor.

Statuile provin, cu siguranță, tot din Forul lui Traian. Fie împodobeau arcul lui Traian, fie alte monumente din acest for. Dar ce caută niste statui de daci pe un monument ridicat la două secole după epoca lui Traian? Reprezentau oare dacii modelul de dușman greu de înfrânt, devenit un simbol, un stereotip? Sau figurile pline de demnitate și înțelepciune ale celor opt daci glorificați, din contră, măreția împăratului triumfător? Indiferent de răspuns, dacii din Roma par învingători, nu învinși.

Colosseum-ul este cel mai bun loc pentru a admira, de la înălțime, chipurile

scăldate de eternitate ale dacilor de pe Arcul lui Constantin.

Intoarcerea dacilor

Un bust enorm, probabil, cândva, statuie întreagă, se află la Muzeul Borghese: un tânăr dac, cu ambele mâini lipsă și cu fața zdrobită. Alte statui, capete și busturi de daci se găseau odinioară în Roma, în muzeele Torlonia, Lateran, Capitolin, sau chiar în atelierile unor sculptori, precum Canova și Tadolini sau Monteverde, iar lista nu se oprește aici. Din păcate, colecțiile au fost mutate de colo-colo, au fost vândute, descompuse, reîntregite, iar urma dacilor a fost pierdută adesea.

Dar Roma nu este singura care ascunde astfel de comori. La Florența se află câteva statui minunate de daci, din porfir, alte statui se găsesc la Napoli. În afara Italiei, îi găsim în multe muzee și colecții private: la Oxford, Berlin, la Paris (Luvru), Madrid, la Praga, la Toulouse, Bruxelles, la Sankt Petersburg (Ermitaj), la Copenhaga, Smyrna, Atena, la New York, în Israel etc.

Cel mai recent cap de dac a fost descoperit în 1999, în Forul lui Traian, și a fost expus, de curând, pentru scurtă vreme, la Muzeul Național de Istorie a României din București.

Aceste statui de daci au fost făcute de romani în perioada lui Traian, pentru Forul de la Roma. Conform reconstituirilor Forului lui Traian făcute de italieni și, ceva mai recent, de americani, cred că au fost la origine în jur de o sută de statui de daci. În curtea principală a forului, aceste statui se aflau la înălțime, deasupra porturilor (galeriilor) care

înconjurau piața principală a acestui for, cam în dreptul fiecărei coloane care susținea porticul.

Acestor statui din marmură trebuie să li se adauge și statuile din porfir roșu-vișiniu care au făcut parte din faimosul portic din porfir al forului. Nu se poate ști exact câte statui de daci au făcut parte din acest portic, menționat de mai multe ori în antichitate. De altfel, așa s-a aflat de existența lui, din scrieri, căci deocamdată arheologii nu au găsit nimic și nu au reușit să-l localizeze în complexul forului. De ce nu s-a mai găsit nici o urmă? Pentru că toate complexurile monumentale din Roma au fost "jefuite", materialele au fost descompletate, luate și reutilizate la construcții, mai ales în timpul Renașterii. Și cum Forurile Imperiale erau garnisite cu diferite marmuri colorate de toate tipurile și nuanțele, așa se poate explica de ce acest portic a dispărut complet: era construit din porfir roșu, material de construcție deosebit de căutat în

Statui de daci în grădina Borghese - Roma

Dacii au mâinile împreunate, nu legate, așa cum procedau romanii cu prizonierii barbari.

Renaștere și Baroc.

Și acest portic din porfir se pare că a existat cu adevărat, căci au fost găsite 5 statui de daci din porfir roșu-vișiniu. Două se află la Luvru, trei la Florența, iar câteva fragmente în rezervele Forului lui Traian.

Toată literatura de specialitate consideră că este vorba de reprezentări de daci "prizonieri", însă istoricul de artă Leonard Velcescu nu este de acord cu această interpretare. El spune:

"Dacă observăm cu atenție aceste statui, se poate remarca faptul că personajele sunt într-o poziție demnă, normală, liniștită, de repaus, și nicidecum într-o poziție agitată, furioasă, umilitoare. Această poziție cu mâinile împreunate (nu legate!) se poate vedea și azi la țaranii noștri. Când ceream voie să fotografiez în România, la sate, țărani în costumul popular, mi se răspundea "așteptați, vă rog", își dregeau puțin hainele de pe ei, le scuturau puțin cu mâna și - aici devine interesant - împreunau mâinile în față, la nivelul pântecului, deci luau exact aceeași poziție pe care o au statuile de daci.

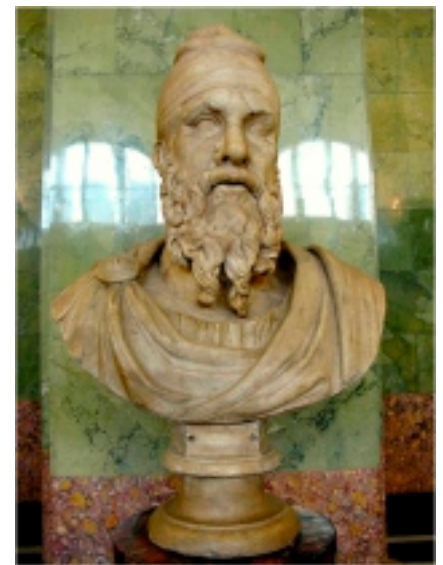
Un alt indiciu este acela că romanii, pentru a face prizonier un "barbar", îl legau cu mâinile la spate, pentru a-i reduce mobilitatea mâinilor, cu cătușe (foarte asemănătoare cu cele din zilele noastre), cu lanțuri. Însă în cazul dacilor, nici vorbă de așa ceva.

Prin urmare, pot să spun că nu am întâlnit la nici una din sculpturile de daci din Forul lui Traian această imagine (reală) de prizonier, descrisă mai sus."

Statui de daci – Muzeul Louvre-Paris

Statui de daci – Muzeul Ermitaj

Au auzit istoricii noștri de Leonard Velcescu și de neprețuita sa lucrare? Au auzit ei de aceste minunate statui, martore ale identității noastre? A încercat Ministerul Culturii să le inventarieze, să împrumute măcar o parte din ele și să organizeze o expoziție în România? Sau, cel puțin, să finanțeze efectuarea unor duplicate, pentru a-i aduce acasă pe acești daci ramași pe meleaguri străine, de două mii de ani? Sau a încercat să fotografieze toate aceste reprezentări risipite în întreaga lume și să alcătuiască un album?

Aceste chipuri de daci ne privesc, peste mări și țări și peste secole

depărtare. Ei nu sunt prizonieri: nu există nici măcar o singura statuie de dac cu mâinile în lanțuri. Ochii lor ascund o enigmă, expresia lor este aceea a unor înțelepți. De ce au vrut romanii să îi aibă în mijlocul Romei și în mijlocul imperiului lor, pe acești enigmatici inițiați, cu privirea lor senină, dar de nedescifrat? De ce i-au adus în for și le-au închinat o grandioasă columnă, celebrându-le moartea și sacrificiul?

Nu Traian și neamul sau de cuceritori ai lumii sunt cei ce i-au scos pe daci din istorie. Dimpotrivă! Lor trebuie să le fim recunoscători pentru că i-au facut nemuritori, prin trupul marmurei.

Noi suntem cei ce vrem să-i dăm afară pe daci din țara lor, prin nepăsarea

noastră.

Noi suntem cei care continuăm să le risipim cetățile, fără să le vedem sufletul în fiecare piatră, cum adevărat jelesc versurile poetului: "De teamă să nu înviem,/ Ne-au risipit cetățile, ne-au ucis altarele,/ Toate frumusețile, ca-ntr-un blestem,/ Ni le-au schilodit.

Și-am rămas doar cu soarele./ Din el ne-am croit poteci în pădure, în munte./ Lângă vetre mărunte./ Dacă te uiți bine, înapoi/ În pietre, nemuritori, suntem noi, numai noi".

Sursă: Enciclopedia geto-dacilor
Autor: Aurora Petan
Adaptare: Florin Popescu

RĂSFIND ÎN ARHIVE

SĂ NE ADUCEM AMINTE

Ion N. OPREA

Scrive în „Note asupra vieții și activității fiecărui preot din protoieria Tutova”, manuscris nr. 127, dar și într-o broșură atașată, depozitate la Arhivele Statului Iași, despre ierarhul Iacov Antonovici Bărlădeanul, născut în comuna răzășească Bogdana, cotuna Similișoara, în anul 1856, materiale valorificate și materializate în cele două volume, OPERE, „Ioan Antonovici Depozitarul”, autor jurnalistul tutovean Ion N. Oprea.

„...Înființându-se în 1909 Consistoriul superior bisericesc și fiind ales de clerul județului Tutova și confirmat prin Decret Regal, a reprezentat Eparhia Hușului în acel Înalt Corp bisericesc, în timp de 9 ani, de la 1 aprilie 1909 și până în iunie 1918.

Ales fiind acum luni, 18 iunie, cu unanimitate de voturi de către Sfântul Sinod pentru treapta de Arhiepiscop, după ce joi, la 21, a primit tundera în monahism, în Mănăstirea Cetățuia, de lângă Iași, schimbându-i-se numele din Ioan în Iacov, vineri, la 22, a fost ridicat la rangul de Arhimandrit, iar Duminica următoare, 24 iunie, a fost hirotonisit ca Arhiepiscop, cu titlul de Bărlădeanul, locotenent sau vicar al Sfintei Episcopii de Huși, de către I.P.S. Mitropolitul Pimen și P.P.S.S. Arhiepiscopul Vartolomei Băcăuanul și Evghenie Piteșteanul, în care demnitate a funcționat la acea Eparhie 3 ani și 4 luni.

Acum, cu începere de la 1 noiembrie 1921, se află ca vicar la Mitropolia Moldovei și Egumen al bisericii Sfântul Spiridon și Schitul Târâța, din Iași (p. 16. vol. I, din Opere, citate).

Din Monitorul oficial din 22 iunie, apărut la 5 iulie 1918, citim: „Prin Decretul 1530 din 21 iunie 1918, dat la Iași, Regele, ținând

seama de raportul Ministrului Instrucțiunii și Cultelor (Simion Mehedinți), de votul Sfântului Sinod din ședința sa din 18 iunie și de Jurnalul Consiliului de Miniștri nr. 510 de la 21 iunie, P.C. Econom Ioan Antonovici, licențiat în teologie, e întărit a fi hirotonisit Arhiepiscop cu titlul de Bărlădeanul, în locul vacant prin trecerea din viață a P.S. Arhiepiscop Calistrat Orleanul Bărlădeanul”.

După cum se știe, anterior, după ce funcționase mulți ani profesor de religie și director de școli, cu o susținută activitate publicistică mai în toate revistele și ziarele vremii, de la 1 aprilie 1900 la 1 octombrie 1902, părintele Antonovici activase ca protoierul al județului Tutova, apoi, după 1918, la 29 martie 1923 a fost ridicat la rangul de Episcop al Dunării de Jos iar în 1924, episcop al Eparhiei Hușilor, până la moartea sa, la 31 decembrie 1931.

Despre activitatea academică și scriitoricească a părintelui Iacov Antonovici, marele savant Nicolae Iorga scria: „Părintele episcop Iacov e unul dintre cei puțini care continuă vechea și buna tradiție. Culegerea sa de Documente bărlădene este și va rămâne baza cercetărilor cu privire la acest vechi și interesant și părăsit oraș, precum și la toată regiunea înconjurătoare. Făcută cinstit și modest, discret și cuminte, fără risipă de erudiție împrumutată, dar și fără dezordinea diletantului, ea e nu numai folositoare, dar și simpatcă. Ultimul dintre Episcopii care merg pe urmele lui Melchisedec are dreptul la stîmă generală” (N. Iorga: „O culegere de documente bărlădene”, în „Neamul românesc”, 1938).

PREGĂTIREA CLASICISTĂ A LUI VASILE PÂRVAN

Gabriela LISIEVICI

Sfârșitul secolului XIX - începutul secolului XX reprezintă un punct nodal în evoluția culturii române: primeniri esențiale se anunțau în numeroase compartimente, istoriografia fiind printre cele privilegiate. O nouă direcție avea să se contureze treptat prin activitatea *triadei clasice* formată din I. Bogdan, D. Onciul și N. Iorga, al cărui program își propunea să renoveze maniera de a scrie istoria. Accentul pus pe metodă și document, pe disciplina intelectuală și profesionalism se opune „lipsei de orizont” și „retoricii de tip romantic” din scrisul lui V. A. Urechia, „subiectivismul excesiv” și „abuzului de imaginație” întâlnite în opera lui Hasdeu, carențele de rigurozitate și de disciplină a lucrului, decelabile în paginile semnate de Grigore Tocilescu, înclinația spre latura filosofică specifică lui A. D. Xenopol. În această „noua epocă de cultură”, cum o definea N. Iorga, s-a format ca istoric Vasile Pârvan¹.

Născut la 28 septembrie 1882 în satul Perchiu, comuna Huruești, județul Bacău într-o familie de intelectuali de țară, începe școala primară la Berești (Bacău). Urmează secția clasică a Liceului *Codreanu* din Bârlad (1893-1900) unde i-a avut ca profesori pe D. Evolceanu, S. Mândrescu, I. Antonovici, G. Constantinescu-Râmniceanu, V. Triandaf.

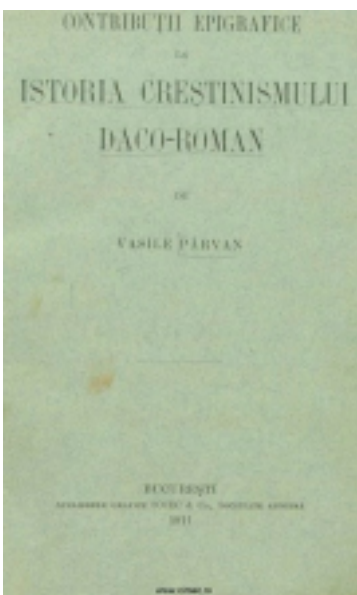
Absolvă secția de istorie a Facultății de Litere și Filosofie a Universității din București (1904) avându-i ca profesori pe Titu Maiorescu, N. Iorga, I. Bogdan, D. Onciul, Gr. Tocilescu, S. Mehedinți². În 1909 își lua licența *magna cum laude*, devenind apoi titular al unei catedre de istorie la liceul din Bacău.

Universitatea din București îi acordă, prin concurs, o bursă din „fondul Hillel” în Germania înscriindu-se la Universitatea din Jena. Se muta apoi la Berlin unde i-a avut ca profesori pe Ed. Meyer, O. Hirschfeld, M. Lenz, U. von Wilamowitz-Mollendorf, J. Vahlen, C. Straupf, A. Erman, R. Kekule v. Stradonitz, C. F. Lehmann-Haupt³.

Aderă ca „soldat al cauzei celei drepte” la mișcarea inițiată de N. Iorga. Publică primele studii de istorie antică ocupându-se de organizarea Daciei Traiane și de straja romană la Dunăre.

În ianuarie 1908 călătorește în Italia cu scopul de a termina teza de doctorat despre negustorii romani. În 1909 scrie studiul monografic despre Marcus Aurelius, care l-a apropiat de filosofia antică, înlesnindu-i o mai largă înțelegere a istoriei ca realitate vie: „De la ideal pornește ordinea vieții” și maxima lui pare a fi îndrumat pașii lui Pârvan într-o scurtă și agitată existență⁴.

În 1910 este numit director al

Muzeului Național de Antichități iar în 1911 publică *Contribuții epigrafice la istoria creștinismului daco-roman*, începând totodată campania de săpături de la *Ulmelum* (Pantelimonul de Sus - județul Constanța); la Universitatea de la Vălenii de Munte creată de N. Iorga ține *lecții* despre *Romanizarea tracilor din nordul Dunării, Orașele Daciei Romane, Satele daco-romane*. Prin prelegerile sale exercită în epocă o mare atracție asupra intelectualității tinere, creând totodată o școală istorică proprie, cu discipoli iluștri.

La 18 mai 1913 este ales membru activ al Academiei Române, devenind, împreună cu N. Iorga și G. M. Murgoci, codirector al Institutului de studii sud-est europene. Se căsătorește cu Silvia Cristescu, nepoata lui I. Bogdan, iar la finele anului pleacă în Italia, călătorind la: Trivoli, Ostia, Napoli, Segesta, Capri, Palermo, Selinunt, Agrigento, Catania, Taormina, Firenze, Fiestole.

Desfășoară o vastă activitate arheologică, deschizând, între altele, șantierul de la Histria (1914, Caranasuf), activitate continuată în 1915 și 1916. Publică studiul *Ideile fundamentale ale culturii sociale contemporane* (1919), în care revela că ideea de cultură socială presupune interacțiunea dintre „cultivarea maselor” și „socializarea personalităților”, definind totodată fericirea drept „ucidere a singurătății prin sentimentul singurei călătorii împreună”⁵.

În iulie 1917 pleacă la Odessa împreună cu soția, care la 26 august se stinge din viață, la nașterea copilului. În 1919 îl regăsim în comitetul de patronaj al *Institutului Social Român* alături de Iorga, A. D. Xenopol, I. Simionescu, S. Mehedinți.

Numit profesor de istorie antică și la Universitatea din Cluj, rostește prelegerea *Datoria vieții noastre* (1919), militând pentru un tip intelectual integru, de mare noblețe morală, în numele unei „confraternități universitare”, ca și pentru „spiritualizarea vieții marelui organism politic și cultural-creator care e națiunea”.

La 5 noiembrie 1920 este numit director al Școlii Române din Roma, inițind două anuare ale acesteia: *Ephemeris Dacoromana* și *Diplomatiarium Italicum*. Prezintă la Universitatea din București dialogul platonian *Anaxandros* (1920), dedicat tragediei grecești, și prelegerea despre *Ritmul istoric* (1920). Alături de cursuri de istorie antică, predă despre istoria religiilor (*Doctrinile salvării*, 1919), *Originea dramei antice* (1920) și *Istoria gândului liric în lumea mediteraneană* (1922). În afara lucrărilor de strictă specialitate, publică eseuri de filosofia culturii și estetică, prelegeri și discursuri comemorative, incluse parțial și în volumele *Ideii și forme istorice* (1920) și

Memoriale (1923), care conține șase părți: I. *Laus vitae*; II. *Dies Vio-laris*; III. *In memoriam*; IV. *Rosalia*; V. *Parentalia*; VI. *Laus Daedali*.

Pe 4 martie 1922 invitat de Asociația Arheologică Romană rostea o noua conferință, *I primordi della civitta romana alle foci del Danubio*, sâmburele lucrării *Începuturile vieții romane la gurile Dunării*(1923)⁶. În această perioadă a colaborat la *Austonia*, *Europa Orientale*, *Revista di filologia e di instruzione clasica* și alte publicații italiene; a fost unul din sprijinitorii fundației *Leonardo* pentru cultura italiană.

La 13 septembrie 1923 i se conferea ordinul *Corona d' Italia* în gradul de mare ofițer pentru ca în 1927 să primească Marele Cordon al aceluiași ordin. Legăturile lui Pârvan cu Italia, privind mai ales destinul Școlii Române din Roma, constituie un episod care a contribuit la sporirea prestigiului nostru în lume. Ele au avut darul să stimuleze interesul istoricului pentru antichitățile peninsulei, pentru arta etruscă și arta Renașterii, pentru cultura și civilizația italiană, așa cum dovedesc ciclurile de prelegeri și conferințe rostite la sediul Școlii Române din Roma sau în cadrul Institutului de cultură italiană din București. Elevii săi - Em. Panaitescu, C. Daicoviciu, Gr. Florescu, R. Vulpe, Ecaterina Dunăreanu-Vulpe, V. Cristescu, Vladimir și Hortensia Dumitrescu, Gh. Stefan, Dorin Popescu "aveau de câștigat lângă acest om rar, de o finețe de spirit și de un tact cu totul aparte"⁷.

În 1926, invitat în Anglia de *Special Board for Classics* ține o serie de prelegeri la Cambridge și Londra care se vor tipări în 1928 sub titlul de *Dacia, an outline of the early civilization in the carpatho-danubian contries*; lucrează cu ardoare la *Getica* - o sinteză a protoistoriei spațiului carpato-danubiano-pontic.

În aprilie-mai este invitat la Paris de Universitatea și Academia de Inscricții fiind elogiât de C. Jullian, E. Pottier, S. Reinach. La 14 mai la Geneva face parte din Comitetul internațional de științe istorice alături de H. Pirenne, F. Meinecke, W. Temperley, De Sanctis, G. Glotz.

În ianuarie 1927 apare monumentala protoistorie a Daciei - *Getica*. Pe 25 mai pleacă la Baden-Baden unde își scrie testamentul. La 26 iunie moare în urma unei intervenții chirurgicale, fiind înmormântat la Cimitirul Bellu.

În 1928 presa evoca personalitatea lui Pârvan; Academia instituie un premiu pentru arheologie pe baza fondului „Vasile Pârvan”; la București ia ființă Asociația academică „Vasile Pârvan” a foștilor membri ai Școlii din Roma.

Istoric de anvergură, ale cărui Începuturi privesc evul mediu și epoca modernă (studiile despre *Alexandrel Vodă* și *Bogdan Vodă*, 1904, *Câteva date nouă cu privire la familia Cuza*, 1904), dar care apoi s-a consacrat studiului antichității Vasile Pârvan este un cărturar complex, care știe să împace toate ipostazele profesiei⁸, menirea sa fiind să ofere, să ajute, să îndrume⁹, plasându-și propria existență sub aripa lui Icar: „și fiecare viață omenească

în parte e ca zborul unui liliac, care ar dori să zboare ca vulturul; fiecare viață omenească e o mare iubire în zadar”¹⁰. Cu prețul unei vieți scurte, s-a impus fulgerător ca o mare personalitate a culturii române, având totodată o participare extraordinar de intensă în epocă¹¹.

Pârvan a ajuns la o concepție personală asupra istoriei, „istoria e o atitudine în fața lumii și a vieții”¹², „expresia conștiinței de sine a Umanității ca tot”¹³. „Istoria e manifestarea tendinței spre nemurire, inerentă omului”, „ea arată în chip logic-evolutiv viața sufletului omenesc în înfățișările sale în toate locurile și timpurile, reconstituind astfel metafizic sufletul umanității”¹⁴. „Istoria însăși nu se constituie decât acolo unde există viață spirituală”¹⁵, iar datoria istoricului e să-i pună în lumină ritmul ca fenomen în același timp istoric și contemporan”¹⁶. „Istoria e un semn de solidaritate sufletească umana întru vecinicia timpului”¹⁷. „Căci nimic nu e cuodățenii sau minune, ci toate faptele și surzii neamurilor cresc, după orânduirile firești și cu înțeleș cuvinte ale oricărei vieți, lășate în om și fiară și buruiiană aici pe pământ”¹⁸.

Preocupat de problemele duratei, el distinge între: a) *timpul scurt* - al individului și evenimentului; b) *timpul mijlociu (social)* care privește oscilațiile ciclice, pe un spațiu mai întins; c) *timpul lung*¹⁹.

Rolul istoricului în viziunea lui Vasile Pârvan este „a lumina cu puterea propriului geniu măcar o parte cât de mică, din obscura poveste a devenirii sufletului omenesc, spre a putea cel puțin bănuii care ar fi capătul suferințelor și rătăcirilor noastre”. Istoria îi apărea lui Vasile Pârvan ca manifestarea tendinței spre nemurire, inerentă omului: „Ci, de n-ai fi tu, Clio, ca rămele în noroi, așa ne-am târî, singuri am trăi în întunericul unei singure vieți, cu dimineață și seară, cu zi și cu noapte. Tu singură ne faci bogăți, tu singură ne ridici peste noi, tu singură ne învecinești, Clio, mărire ție”²⁰.

Istoricul, după opinia sa, trebuie să fie totodată și un filosof: „Orice știință, spusesse Platon, e o aducere aminte. Istoria are rostul de a întreține memoria omenerii pe linia „devenirii gândului”²¹. În *Scrieri* definea istoria ca „bunul samaritean care leagă rănilile umanității sângerânde în sufletul ei întreg”²².

În *Idei și forme istorice* delimitează mai multe tipuri de istorie: a) *istoria pasivă, vegetativă, genealogică*; b) *istoria populară*, de simpla înșuire a faptelor; c) *istoria finalistă*, urmărind scopuri politice; d) *istoria pentru istorie*, posibilă doar în epoci de înaltă percepție spirituală. Istoricul e prin definiție un călător în timp și spațiu. Un istoric al vieții a fost și Vasile Pârvan.

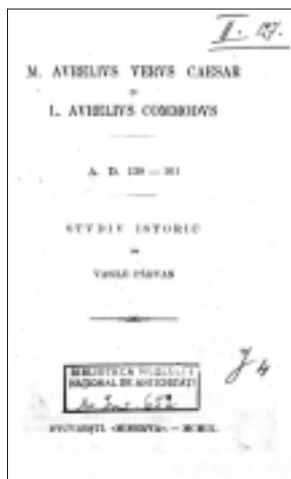
Chiar știința sa i-a dat lui Pârvan o concepție gravă asupra existenței. Dezgropând mereu urme ale unor civilizații moarte, istoricul a ajuns să intoneze un elogiu entuziast geniului uman, care, învins, renaște perpetuu. În actul ritualic al comemorării, al amintirii, trecutul reînvie, readus în actualitate, iar fiecare dintre noi trăim astfel „maiestuosul gând al unei umanități eterne, incorporate” măcar pentru o clipă în

sufletul nostru muritor. Ca un nou aed, inspirat, memorialistul își invocă muza: „Tu, Clio, încălzești cu focul tău trupurile de demult adormiților și îi faci iară vii, trăind din nou puternic în lumea lor și năvălind plini de viață în lumea noastră; cu sângele încă lunecând pe armurile lor, cu patima încă aprinsă în privirile lor”. Totodată, rareori a mai existat la noi o asemenea plângere, un asemenea imn funebru pentru efemera noastră condiție, pentru dispariția noastră tacută în nesfârșitul cosmosului. Dar *Memorialele* (1923) au un dublu registru: solar-lunar, nocturn-dium. Se conturează astfel, în *Dies Violaris*, o obsesivă nostalgie după o lume mediteraneană, pentru plenitudinea umană pe care aceasta o provoacă. Există aici o vibrantă morală a vieții, o presimțire a vitalității intensificate în cadrele atmosferei de mit mediteranean. Numai aici omul își descoperă adevărata lui măsura și, chiar despărțindu-se de lumea aceasta, el se întreabă hamletian: „va fi acolo soare ori va fi intuneric?” Memorialistul închină fără încetare imnuri de adorare soarelui („Căci tu, Lumina de Zi, ești de-a pururea, noi suntem cei ce murim”), principiu cosmic, armonizator. Fiecare răsărit înseamnă, cultic, renașterea lumii, ieșirea ei din tenebrele haosului. Iată de ce Mircea Eliade considera că Pârvan reprezintă momentul apolinic al culturii noastre. Istoricul s-a confesat rar, chiar foarte rar (ca și Kafka, el a cerut, testamentar, ca manuscrisele sale particulare să fie arse). În principiu, el și-a

cenzurat întotdeauna voluptatea mărturisirii intime. Și totuși există o confesiune gravă, decantată și însuflețită de măștile sale, de Anaxandros, melancolicul de la Histria, și de Alegenor, sculptorul din cetatea luminii, Atena. Ca într-un joc de oglinzi, în confesiunea cu caracter generic, obiectivat, drama existențială se reflectă în estetica sa, după cum în estetică se presimte neliniștea spirituală a memorialistului. Notațiile despre tragedie și originea ei sunt transpuse mai ales în Anaxandros, un „dialog platonice” din *Ideii și forme istorice* (1920), ale cărui sugestii au și astăzi un maxim interes. Anaxandros, personajul socratic, cu un orizont de gândire net superior conlocuitorilor săi, propune o ipoteză proprie despre nașterea tragediei, precedată de delimitarea unor etape fundamentale în evoluția spirituală a umanității. E vorba, în primul rând, de copilăria omenirii, de o epocă inocentă ca aceea a epopeilor homerice. Al doilea moment definitoriu îl marchează maturizarea lumii eroice, individualizarea lumii acesteia încă aproape nediferențiate. Datorită interiorizării, indivizii „începuseră totuși a se simți pe ei: fiecare în parte începuseră a trăi liric”. E o situație propice nașterii tragediei ori de câte ori se produce o intensificare a individualizării. Nucleul tragic nu se afla asadar într-o religie de mantuire („Căci tragedia nu e o credință, ci necredință, nu e laudă, ci hulă”), ci se prefigurează în clipa când o individualitate distinctă se desprinde din multimea compactă. Tragedia se naște din neputința de comunicare dintre eroul tragic, cu o personalitate deja ferm conturată, și „naivul cor liric, al mulțimei cu suflet unic”. Ca la Max Scheler, solitudinea este atributul definitoriu al omului tragic: „Vei fi singur-în iubire, în suferință, în moarte”. Cum un asemenea decalaj reapare mereu, pentru Anaxandros, mitul tragic e „mitul Patimirei perpetue”. Teoria aceasta este antihegeliana: conflictul tragic se declanșează nu pentru că există doua caractere la fel de îndreptățite, ci pentru că persistă o lipsă a alterității din partea personajului netragic. Relația stabilită de Pârvan între liric și dramatic, interdependența lor se adevărește în momentele culminante ale tragediei, în plângerea lui Oreste, cel cu mintea tulburată de întunecatele erinii, ori în delirul dansant, în ritm de himeneu, al Casandrei. E în lamentația lor o

aspiratie deznădăjduită spre dialogul irealizabil din cauza corului, care nu poate micșora handicapul față de eroul tragic. Acesta vrea să releve ceva ce depășește puterea de înțelegere a corului, iar expresia confesiunii sale e întotdeauna lirică, așa cum intuiește sculptorul Alegenor (din memorialul *Laus Daedali*): „Marea iluminare interioară e necomunicabilă. Doar slabe reflexe ale ei se pot prinde în clipe binecuvântate în formele de stil liric. Vorba, sunetul, linia sunt însă atunci un obstacol. Extern, el nu dă decât ceva simbolic sau prea simplu, sau prea obscur, având nevoie de tălmăcirea caldă, entuziastă a aproapelui”. Elanul liric, netălmăcit, al omului tragic se transformă într-o „inițiere întru tăcere”, devine „cântecul funebru al morții tăcute”, ca la Ajax ori Hamlet. (Conform clasificării lui George Lukacs însă, Pârvan ar schița, de fapt, cu elemente eline, profilul noii tragedii, al celei moderne, în care rostirea solitarului e lirică, demonologică, deoarece „în dialog se manifestă prea puternic incognito-ul sufletului său”). Ca și Nietzsche, Pârvan deplânge pierderea purității originare orale a tragediei (existentă încă la Eschil), prin apariția dialecticii dramatice, a „ciocnirii de fapte și vorbe tari” după o „logică fixă”, accentuându-se astfel tendința apolinică în tragedie. Cum observă Alegenor, tragediile devin un fel de viziuni plastice, stiliste ca niște fresce polygnote. De altfel, tot Alegenor, săpătorul în piatră, denunță apolinismul artei eline din unghiul

unei autentice drame existențiale. El își contemplă propria operă, pe tânărul care, într-un efort suprem, face semnul chemării în zare. Dar gura efebului împietrit era „aproape închisă. Ea nu chema. Ea părea a-și fi trimis mai dinainte solia pe aripile vântului și era acum destinată ca un arc a cărui săgeată a plecat la țintă”. Frumosul este pentru spiritualitatea greacă în contradicție cu stările violente ale efectului. Orice emoție deformatoare trebuie cenzurată, întrucât amenință seninătatea formelor. „Eu sunt cel ce sap în marmoră tare ori torn în bronzul alunecos frumusețea cârmii pieritoare. Dar din sufletul meu ce pun eu în cele lucrate? Nu sunt eu ca fecioarele tăcute ale iubitei mele Mynno?” se întreabă Alegenor. În seninătatea formelor se dizolvă orice ecou individual, sculptorul dispare într-un anonimat total. Orice superbă sculptură nu lasă să

se întrevadă nimic din chinurile și întrebările creatorului, ea răsare pură precum Afrodita din spumele mării. „Limba aceasta a mișcărilor trupului” ucide limba ascunselor mișcări ale sufletului. Al. Busuioceanu observă ca Alegenor este un grec care nu gândește ca grecii. Aceasta însă numai parțial, întrucât printr-un efort reflexiv, speculativ, sculptorul se reintegrează spiritualității eline. E adevărat că arta nu reușește să exprime nuanțele infinitezimale ale sufletului, dar redă, în schimb, liniile esențiale, „gesturile simbolice perpetuu expresive”. „Înțelegerea sculpturală” a vieții stilizează extremele, „Înțelegerea literară” apasă și îngroașă nuanțele. Arta plastică elenă impune așadar un stil care poate deveni și un stil de viață, preconizând o calmă, senină contemplare a existenței, ca o blândă atingere a „zeului necunoscut” al tăcerii. Drama mărturisită de Alegenor e chiar aceea a lui Pârvan. Așa cum nici un accent personal nu transpare dincolo de plâsmuirile de vis ale săpătorului în piatră, tot astfel neliniștile și tragicele încercări la care a fost supus memorialistul se muzicalizează, topindu-se în strălucirea formală a creațiilor imnice. Se poate afirma că *Memorialele* impun un adevărat ritual al lecturii, o scandare anume a frazei și o cufundare totală a cititorului ori ascultătorului în muzica lor vastă, simfonică. Pârvan are o știință desăvârșită a ritmurilor, un mare rafinament fonetic, ca și o virtuozitate stilistică neobișnuită ce-i permite să fie succesiv aed, skald ori psalmist.

Aluziile livrești abundă la un asemenea poet erudit, alexandrin. O pondere deosebită au comparațiile contrastante („noi am biruit ca Apollon miasmele morții”) sau metaforele mitice („lunecoasele vârfuri ale tridentului lui Poseidon”). Adeseori fraza aridă, abstractă se iluminează ori căpăta carnalitate datorita analogiei inspirate. Meditațiile estetice din cele doua arte poetice, *Anaxandros* și *Laus Daedali*, sunt contrapunctate de notații-cadru, după cum, alteori, aforismul e cheia de boltă a unor întregi memoriale. Savante combinații între adverb și adjectiv produc sonuri multiple, ecouri nesfârșite ca printr-o apăsare prelungă pe pedală de orgă. Nenumărate părți din operă ascund în sine poeme ce nu așteaptă decât să fie dezvelite din faldurile grele ale prozei. Cum spune George Călinescu, frazele ritmate „se desfac în strofe”. Deși cufundat în studiul lumilor stinse, deși mereu umbrat de aripa nocturnă a morții, nimeni n-a rostit, la noi, cu mai multă ardoare, un imn de adorare a „Luminei de Zi” asemenea celui care a fost, cum, inspirată, Martha Bibescu îl numește, un adevărat „Seigneur de la Cite Morte”. Cele mai sublimе pasaje se află în finalul *Parentaliei*, evocarea morții lui Traianus la Selinus, în Cilicia. Efecte rafinate ies din amestecul de estetism funebral cu orfismul acvatic și expresivitatea arhaică, totul primind o tonalitate înalt-baladescă. Acordurile melodice ale unei conștiințe tragice, inspirată de un uimitor har poetic, fac din *Memoriale* o carte miraculoasă, unică în întreaga noastră literatură.

Stins din viața la numai 45 de ani a fost „un Kierkegaard român”²³, un „europeist”, „un promotor al unui misticism național”.

Personalitate complexă, Pârvan degajă un aer de mister la care exegeza va reveni mereu în forță fără să-l poată risipi cu totul. Pârvan nu e nicăieri întreg: nici în *Memoriale*, nici în *Getica*, ci în totalitatea demersurilor sale.

Biografia lui Pârvan este exemplară, căci justifică cu propriul sacrificiu o idee, o atitudine, un mod de a gândi viața într-un univers guvernat de forțe ce depășesc destinul mărginit al omului, dar care își pierde prin conștientizare, caracterul irațional. A ne întoarce mereu la ea este a încerca să forăm mai adânc în propria noastră ființă²⁴.

NOTE:

¹ Nelu Zugravu, *Studii de istoria culturii antice, Introducere*, București, 1992, p. 15.

² Vasile Pârvan, *Scrieri*, ed. Al. Zub, prefață Radu Vulpe, București, 1981, p. 311.

³ Al. Zub, *Vasile Pârvan. Dilemele unui istoric*, Iași, 2002, p. 164.

⁴ *Marc.*, XI, 21.

⁵ Vasile Pârvan, *op. cit.*, p. 447.

⁶ Al. Zub, *op. cit.*, p. 212.

⁷ G. Călinescu, *Vasile Pârvan*, în *Viața literară*, III/1928, nr. 88, p. 1.

⁸ Al. Zub, *op. cit.*, p. 81.

⁹ Idem, *Pe urmele lui Vasile Pârvan*, București, 1983, p. 21.

¹⁰ Vasile Pârvan, *op. cit.*, p. 551.

¹¹ I. Vartic, *Măștile lui Vasile Pârvan*, 1973, p. 12.

¹² Vasile Pârvan, *Idei și forme istorice*, p. 47.

¹³ *Ibidem*, p. 124.

¹⁴ Vasile Pârvan, *Contribuții epigrafice la istoria creștinismului dacoroman*, București, 1911, p. 14.

¹⁵ Idem, *Idei și forme istorice*, p. 51.

¹⁶ *Ibidem*, p. 83.

¹⁷ *Ibidem*, p. 124.

¹⁸ Vasile Pârvan, *Începuturile vieții romane la gurile Dunării*, București, 1974, p. 38.

¹⁹ Idem, *Idei și forme istorice*, p. 124.

²⁰ Idem, *Memoriale*, București, 1923, p. 165.

²¹ *Ibidem*, p. 164.

²² Vasile Pârvan, *Scrieri*, p. 267.

²³ Emil Cioran, *Schimbarea la față a României*, București, 1937, p. 99.

²⁴ Al. Zub, *op. cit.*, p. 355.

Restitutio

- urmare din pagina 1 -

Rezultatele muncii de până acum justifică pe deplin încrederea cu care M.S. Regele a înconjurat-o încă dela început.

Neobositului cercetător al tainelor sufletului omenesc, d. Victor Ion Popa, inspectorul Fundației regale și conducătorul echipei de lucru dela Dodești - căruia îi cunoaștem toată puterea de muncă, tot tactul, toată priceperea și toată ardoarea cu care ține să aducă o rază de lumină și mulțumire și-n sufletul gospodarului mai necăjit dela țară, îi urăm din inimă tot succesul în măreața operă ce întreprinde acum la Dodești, iar echipei de sub iscusița d-sale conducere, îi dorim ca la sfârșitul celei dintâi etape de lucru, să se poată clasa printre cele dintâi chipe care au putut realiza în aceste trei luni de vară - un maximum de înfăptuiri, din frumosul și prea bogatul program al înaltei misiuni ce de sus li s-a încredințat.

Gheorghe Arteni,
învățător, Văleni-Fălcu

(„Glasul Nostru”, anul IV, nr. 65, aug. 1933, p.1)

Echipele Regale

Însuflețiți de crezul sfânt al ridicării satelor spre o viață mai înaltă și mai bună așa cum a dorit-o și o dorește M. S. Regele Carol II, studenții echipelor regale revin la lucru.

Întocmai rândunelilor care'n pragul primăverii se îndreaptă spre vechile lor cuiburi, sau cată a-și clădi altele din nou - la fel acești soli ai gândului regal se îndreaptă spre vechile așezări sau la cele mai nou orânduite, spre a clădi acolo cu munca lor, cu știința, cu sufletul și cu dragostea lor - o viață nouă și curată - care să fie cât mai bună și mai fericită pentru toți fiii buni ai statului.

Munca acestor echipe e o muncă sfântă, o muncă care cere multă răbdare și foarte mult entuziasm și care trebuie ajutată.

Experiența anilor trecuți și îndrumările celor ce i-au trimis sunt primele și pe cât posibil îndestulătoarele lor călăuze, dar câte greutăți neprevăzute poate mai stau în cale!

Deaceia toți acei care cu adevărat își iubesc neamul și doresc ridicarea lui, trebuie să le vină în ajutor.

Conducătorii sufletești ai satelor preoți și învățători, dimpreună cu toți ceilalți fruntași gospodari ai satelor au ocazia acum de a-și împlăni strădania lor de totdeauna spre mai bine - cu munca acestor însuflețiți trimiși regali.

Biruința lor va fi biruința noastră a tuturor și este un imperativ al vremii ca această biruință să se producă.

Noi toți aceștia dela sate, către care se îndreaptă această deosebită și binevoitoare atenție regală, nu avem decât cuvinte de adâncă și călduroasă recunoștință față de Suveranul nostru iubit iar celor ce ne vin cu această înaltă și nobilă însărcinare din partea Sa, din suflet le zicem: Bine ați venit!

Gheorghe Arteni
învățător, Văleni-Fălcu

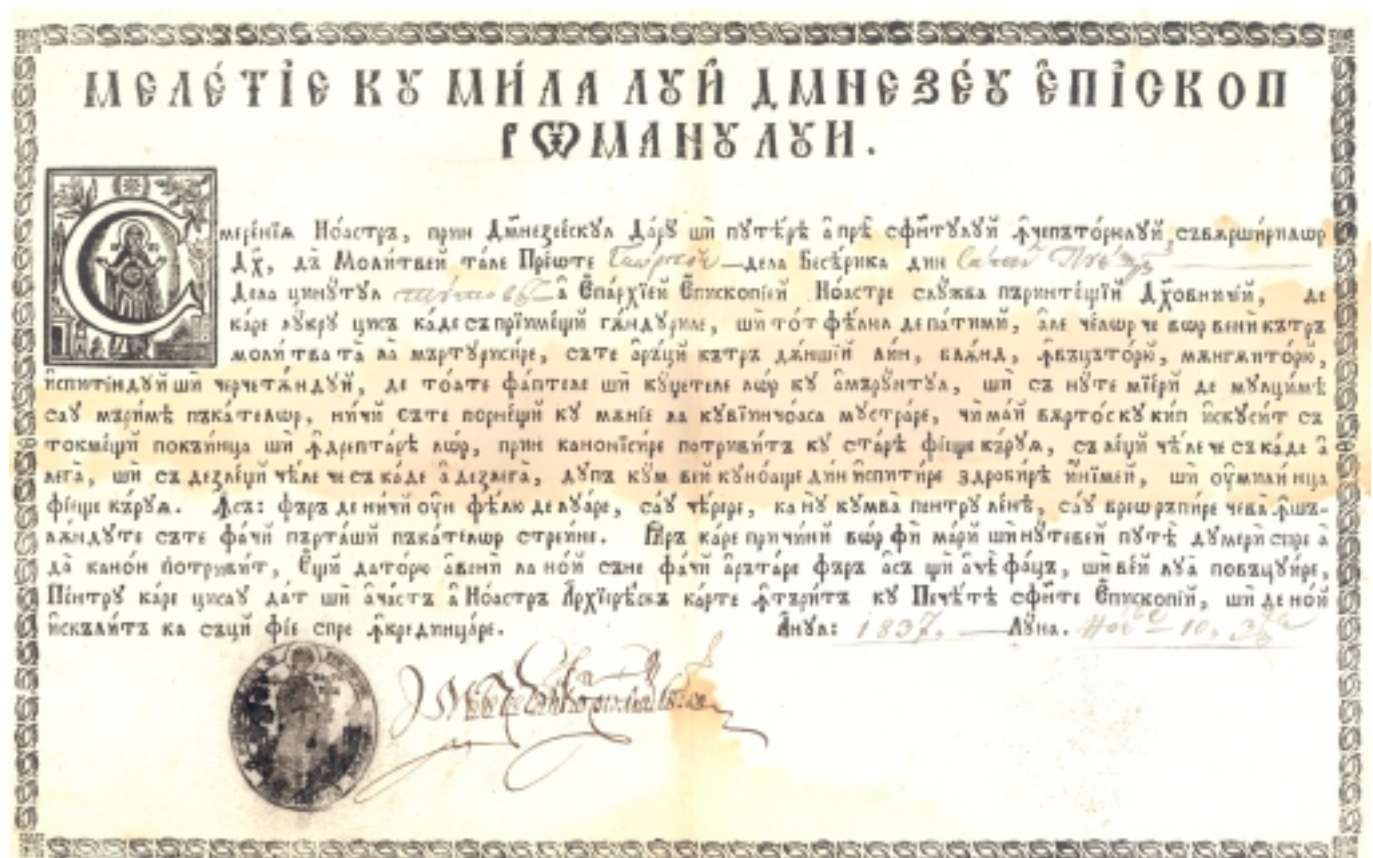
(„Glasul nostru”, VI, 69-70, iunie-iulie 1937, p.1)

Documente inedite aparținând Episcopiei Romanului

Drd. Teologie Ioan Daniel STÂNGĂ

Din colecția domnului Marius Stângă prezentăm în continuare un document inedit, adresat episcopului Meletie al Romanului, datat din 1837.

În numerele următoare vom prezenta alte documente aparținând cunoscutului colecționar bărlădean Marius Stângă, referitoare la corespondența episcopului Meletie al Romanului.

Meletie cu mila lui Dumnezeu, Episcop al Romanului

Smerenia noastră, prin Dumnezeiescul Dar și puterea a prea Sfântului Începătorului săvârșirilor Dumnezeu dă Molitvei tale preote _____ de la biserica din _____ de la ținutul _____ a Eparhiei Episcopiei Noastre slujba părinteștii Duhovniciei, de care lucru ți să cade să primești gândurile și tot felul de patimi, ale celor ce vor veni către (a) moliffta ta.

Ia mărturisire să te arăți către dânșii lin, blând, învățătoriu, mângâietoriu, ispitindu-i de toate faptele și cuvintele lor cu amănuntul, și să nu te miri de mulțimea sau mărimea păcatelor, nici să te pornești cu mânie la

cuviincioasa mustrare ci mai vârtos cu chip iscusit să tocmești pocăința și îndreptarea lor, prin canonisire potrivită cu starea fiecăruia, să legi cele ce să cade a lega, și să dezlegi cele ce se cade a dezlega, după cum vei cunoaște prin ispitire zdrobirea inimii și umilința fiecăruia. Însă: fără de niciun fel de luare, sau cerere, să nu cumva pentru lenea, sau vreo răpire ceva, înșelându-te să te faci părtaș păcatelor străine. Iară care pricini vor fi mari (și nu te vei) putea dumeri spre a da canon potrivit, ești datoriu (a veni) la noi (să ne) faci arătare fără și acea față, și vei lua povățuire, pentru care (vi s-au) dat și această a Noastră Arhierescă carte întărită cu pecetea Sfintei Episcopii și de noi iscălită ca să-ți fie spre încredințare.

Anul 1837. Luna: martie (sau noiembrie) 10

O colecție de colecționari

Dan RAVARU

Profesoara Geanina-Cristina Chirilă ilustrează prin ultima sa carte, "Muzeu și colecții din județul Vaslui", o nouă și aparent paradoxală situație în spațiul a centrelor de urgență spirituală contemporană, cel puțin așa cum se prezintă în arealul vasluian. Se impune să ne eliberăm de vechile tipare ale ierarhizării, conform cărora există o prioritate absolută a marilor orașe în domeniul realizărilor intelectuale, în primul rând în spațiul creativității, al conceperii și tipării unor volume de importanță națională. În mediul rural, încă pomenit de către unii, întâlnim profesorii cu doctorat, se editează reviste - între care "Elanul", cea mai longevivă și complexă publicație culturală din județ -, sunt fondate muzeu cu nimic mai puțin față de secțiile de specialitate, cu același profil, din municipii, apar cărți de istorie, arheologie, de proză și versuri, despre religie și feminism, etc.

Volumul asupra căruia ne-am oprit, cu valoarea certă a unei lucrări de doctorat, vine într-un tot în sprijinul afirmațiilor noastre de mai sus. Domnișoara Geanina-Cristina Chirilă a avut privilegiul să profeseze în Muntenii de Sus, un spațiu în care tradiția și amprenta istoriei sunt prezente cu o mai mare intensitate față de alte așezări. În parte cu strămoși dăruți cu pământ de Ștefan cel Mare la 15 octombrie 1491, cei mai mulți veniți din Ardeal, se pare - cu un popas îndelungat în nordul Moldovei -, localnicii au caracteristici care le conferă trăsături specifice, originale în peisajul uman vasluian. Cu totul benefic a fost faptul că aceste caracteristici au venit în întâmpinarea preocupărilor intelectuale ale tinerei profesoare, de aici geneza unor lucrări la obiect, realizate cu o deosebită armonizare între aspectele strict locale și încadrarea lor în coordonatele generale ale cercetării științifice: "Eroii comunei Muntenii de Sus" (ACTA MOLDAVIAE MERIDIONALIS, nr. XXVIII - XXIX, 2007-2008, p. 378-381); Muzeul școlar de etnografie din Muntenii de Sus" (Cercetări istorice, anul III, nr. 6, septembrie 2009, p. 22-23); "Monumentele eroilor din comuna Muntenii de Sus" (Cercetări istorice, nr. 7, iulie 2010 p. 4-9).

Preocupările sale privind muzeografia și istoricul acesteia o vor incita în constituirea unor ample sinteze, esențiale pentru conturul general al intereselor de ordin istoric din Moldova: "Muzeu și preocupări muzeistice în Moldova până la Primul Război Mondial" (ACTA MOLDAVIAE MERIDIONALIS, nr. XXV-XXVII, 2005-2007, p. 11-53); "Activitatea muzeistică în Moldova în anii Primului Război Mondial, 1914-1918" (ACTA MOLDAVIAE MERIDIONALIS, nr. XXVIII-XXXIX, p. 357-368), iar în 2008, la Editura PIM din Iași, publică volumul "Istoria Muzeelor din Moldova până în 1945".

Ultima apariție, "Muzeu și colecții din județul Vaslui", este mai întâi rodul unei excepționale munci de documentare în teren, bazată, însă, și pe o bibliografie impresionantă prin acuratețea și varietatea sa. Vom întâlni consemnarea aproape exhaustivă a unor lucrări pe care le putem considera clasice pentru trecutul județului nostru (scrierile lui Antonovici, Ghibănescu, etc.), dar și apariții editoriale ale unor autori contemporani, materiale la obiect din prestigioase publicații științifice, alături de relatări interesante din presa locală. Trebuie să subliniem și orizontul larg al autoarei, care nu se mărginește doar la prezentarea realizărilor muzeistice din toate localitățile unde există acestea ci, de fiecare dată, rezumă în preambul referințele de ordin istoric, alcătuiind uneori adevărate micromonografii.

Structurarea lucrării este concepută pe 2 secțiuni: muzeu județene și orașenești, apoi colecții și muzeu școlare și sătești. Cea dintâi prezintă muzeu intrate demult în circuitul informațional, existând, însă, în continuare aspecte mai puțin cunoscute, reliefate de autoare. Minuțiozitatea cercetărilor întreprinse de Geanina-Cristina Chirilă aduce atenției noastre întreg inventarul muzeistic al instituțiilor din prima secțiune, deschizând noi căi celor interesați de anumite domenii de strictă specialitate și, mai ales, accentuând prezența colecțiilor de artă care conțin exponate de valoare națională și universală. Un loc aparte îl ocupă capitolul dedicat Muzeului eparhial de artă bisericească veche și bibliofil din Huși. Autoarea face mai întâi un istoric concis și consistent al lăcașului de cultură, trecând apoi în revistă colecția de icoane, realizări artistice și spirituale începând cu secolul al XVI-lea, bibliotecă în care întâlnim vechi tipărituri, unele din secolul al XVII-lea, pomelnice, obiecte de cult, de vestimentație, etc. Menționăm că aici au fost concentrate valorile de prim rang de la așezămintele religioase ortodoxe de pe cuprinsul actualului județ Vaslui. A fost foarte bine, fiindcă nu peste tot există preocupări pentru conservarea în bune condiții - fizice și de securitate - a patrimoniului național. Ne-am oprit asupra muzeului respectiv deoarece, în ciuda colecțiilor sale extrem de valoroase, este puțin cunoscut și vizitat.

Secțiunea privind muzeele din mediul rural interesează și impresionează prin ineditul și multitudinea celor de care luăm cunoștință prin lectură, aceasta fiind, totodată, o invitație coplesitoare, emotivă, pentru înțelegerea satului românesc, moldovenesc în particular. Tot sub imperiul emoției ne apropiem de ultimii păstrători ai orientărilor stabilite de Spiru Haret și Dimitrie Gusti, orientări care au dus la constituirea muzeelor sătești, colecționând și salvând, astfel, măturii materiale de la primele manifestări ale umanității în zona noastră, sau elemente ale civilizației țărănești de care chiar creatorii acestora au început să se distanțeze sub tăvălugul globalizării. În evantaiul structurilor muzeistice din sate, prioritare sunt și creațiile artistice din orizontul etnografic, dar și din cel al picturii și sculpturii moderne. Sunt în județul nostru adevărate personalități care, pe lângă scrierea de monografii sau editarea de publicații, s-au dăruit într-un tot activității muzeistice în sate. Autoarea i-a cunoscut și le-a dedicat pagini de prețuire. Îi amintim doar pe Marin Rotaru, Ioan Măcnea, Ion Diaconu, Elena și Costel Rotaru, Mihai Enache, Vasile Cozma, Cristian Onel, Andrei Dumitru, Dana Adam, între mulți alții, precum și pe înaintașii acestora, Tasia Andronic și Nicolae Ciubotaru, plecați dintre noi.

Am adăuga la bogăția de informații prezentate de autoare două aspecte întristătoare. Nu există încă o legislație clară privind muzeele sătești și, de aici, abuzurile unor primari care, departe de a sprijini aceste roduri ale unor nobile străduințe, au desființat cu brutalitate, chiar, muzeele din comunele pe care le păstoresc. Paradoxal este faptul că alți primari și-ar dori un muzeu sătesc, dar nu au cu cine să colaboreze.

Să mulțumim domnișoarei profesoare Geanina-Cristina Chirilă pentru această călăuzire științifică și sufletească într-o lume mirifică a cunoașterii trecutului și generatoare de energii pentru un viitor mai bine fundamentat decât prezentul.

Regal literar Noua Zeelandă-Australia-Vaslui

Dan RAVARU

Joi, 19 aprilie, la sala de activități a Bibliotecii Județene "Nicolae Milescu Spătaru", a avut loc o întâlnire a antipozilor, bineînțeles nu în sens catastrofic, ci în cea mai benefică și creatoare atmosferă. Au fost lansate două cărți, "Gioconda nimănu", de Valentina Teclici, o scriitoare neo-zeelandeză născută la Huși, și volumul "În două lumi", de Ben Todica, publicist în mass-media australiană, născut în satul lezer-Puiești, trăit în Banat, la Ciudanovita, plecat din țară la 29 de ani. Sala amintită s-a bucurat mai întâi de un aranjament tehnic datorat organizatorului, inițiatorului și conducătorului acțiunii, domnul director Gelu Bichineț și pricepuților săi colaboratori, aranjament care ne-a permis să-i vizionăm pe interlocutorii noștri de la capătul lumii și să dialogăm cu ei. Pentru prima oară eu, care sesizez mereu influența, nefastă, deseori, a Internetului asupra nivelului de cultură, am fost sincer entuziasmat de aceste posibilități care, cu nu mult timp în urmă, aparțineau științifico-fantasticului.

Din creația doamnei Valentina Teclici, care cuprinde o mare varietate de teme, de la literatura pentru copii până la studii de sociologie, ne-am oprit asupra ultimului său volum de versuri, "Gioconda nimănu". Din titlu chiar se desprinde ideea de paradox, fiindcă o Giocondă a nimănu este, totodată, o Giocondă a tuturor, cu întreaga sa încărcătură de frumusețe și de mister. În lumea versurilor poetei se îngemănează conceptele filosofice cu transpunerea lor prin impresionante imagini artistice. Chiar de la început, Valentina Teclici se prezintă cu "Buzunarele doldora/ de idei fosforescente". Ideile se grupează într-o adevărată gnoză, într-o viziune dualistă în care contrariile dialoghează, așezate față în față într-un echilibru al statorniciei lor, așa cum în viziunea populară noi suntem străjuți atât de îngerul bun, cât și de îngerul rău. De aceea "Mâna dreaptă e pasăre/ Mâna stângă colivie", deci libertatea și lipsa acesteia sunt alăturate asemenea mâinilor, adică asemenea expansiunii ființei umane. De altfel, aceste două motive artistice vor fi mereu prezente, în diferite ipostaze: "M-am visat astă-noapte o pasăre", "O pasăre incendiată", "Să prindem în laț o pasăre/ Mai bine cântecul", "Pasăre pictată pe pânza tinereții". Și firește, corolarul acesteia, aripa: "O femeie cu aripi", "Aripa de lut", "Aripa de vis", "Stol de aripi în sângele meu", "Sângelui îi vor crește aripi", "O aripă agățată-n perete", "Jarul din aripă". Colivia se bucură, și ea, de diferite ipostaze: "Colivia iluziilor", "Colivia de chemări", "Caldă colivie". Pe parcursul versurilor din volum întâlnim o foarte bogată cromatică. Predomină, în mod firesc, albastrul, simbolul universal al fericirii: "Balerina albastră", "însetată de albastru", "s-a desprins o zare de albastru", "o himeră albastră", "cenușa albastră", "fior albastru", "visele albastre-cărămizi". Suntem, însă, departe de o monocromatică. Vom întâlni și nori purpurii, violetul bacovian, galbenul dor, roșul-violet, verdele amar, seva roșie, fiorul ruginiu. Ansamblul versurilor doamnei Valentina Teclici, pe lângă încărcătura de idei și de frumusețe, este un apel spre întoarcerea la adevărata poezie, la frumosul etern, salvat de influențele contemporane ale prozaismului și violențelor de limbaj.

Volumul semnat de Ben Todica este structurat în două mari secțiuni. Cea dintâi cuprinde o suită de cele mai diverse tipuri de interviuri, iar a doua, foarte numeroase ecouri la volumul său anterior, intitulat "Între două lumi". Interviurile se remarcă, mai întâi, prin faptul că nu avem de-a face, ca de obicei, cu simple întrebări urmate de ample răspunsuri. Fiecare interviu al lui Ben Todica are un caracter interactiv, el nu se rezumă la simple apelări, ci expune idei esențiale, ce demonstrează veridicitatea

și, astfel, intră în dialoguri constructive cu interlocutorii. Aceștia sunt de o uimitoare varietate prin preocupări, prezențe sociale, valori intelectuale, ancorări în domenii. Vom întâlni între aceștia scriitori, savanți, reprezentanți ai clerului, diplomați, regizori și cineaști, actori, interpreți de muzică și de teatru, dar și oameni simpli, mineri din Ciudanovita Banatului sau oameni obisnuiți ajunși în Australia. În dialogurile sale, Ben Todica își dezvăluie, direct sau indirect, dorul de țară și prețuirea valorilor noastre naționale. Un accent deosebit îl remarcăm referitor la personalitatea lui Mihai Eminescu. În timp ce în țara apar fel de fel de neisprăviți, unii chiar cu titluri academice, care din mercenariat (se știe sau nu se știe cine-i plătește...) sau din complexe de inferioritate calomniază cu ardoare imaginea poetului național și alte valori românești, în diaspora de calitate această imagine și aceste valori rămân un frecvent far călăuzitor. La demersul benefic al lui Ben Todica, îmi permit să adaug reacția impresionantă a unui scriitor israelian. Atunci când o reporteră, folosind un clișeu banal, îl întreabă dacă atunci când își amintește de România se gândește la sarmale și alte bunătăți, el răspunde că se gândește la Eminescu și la faptul că a rămas în viață fiindcă Mareșalul Antonescu a refuzat cererea lui Hitler de a-i preda pe evreii din România germanilor. Modul în care concepe Ben Todica emisiunile radio și de televiziune pot fi adevărate lecții de profesionalism pentru cei de la noi. Micile ecrane sunt pline de relatări, chipurile senzaționale, despre româncile care fac filme porno sau au făcut parte din haremul lui Berlusconi, pe când Ben Todica ne prezintă savante și universitare românce, jurnaliste, editoare, regizoare, etc., femei care sunt exemple de spiritualitate și de creativitate. La fel cei din diaspora, alături de acest adevărat reprezentant al românilor, sunt atașați tot mai mult obiceiurilor și tradițiilor naționale, pe când la noi alți neisprăviți l-au importat pe Sf. Valentin, Halloween și pe firavul și scheleticul leporaș de Paște. Îl aprobăm și îl gratulăm din toată inima pe Ben Todica. Și Valentina Teclici, și Ben Todica sunt exemple de multiculturalitate totală, nu numai în ceea ce realizează, dar și în viața de toate zilele, constituind familii mixte. Un reflex al acestora este și minunata copertă a cărții lui Ben Todica, în care splendoarea universală a stelelor este înscrisă deasupra unor nori fabuloși. Coperta este creația fiului său, nepotul sătenilor din lezer-Puiești, purtând numele de Eric Bi Chen.

Întâlnirea a însemnat, cum era firesc, și momente intens emoționale. Mai întâi Vasilica Grigoraș și Constantin Donose au dialogat cu vechea lor prietenă și colegă Valentina Teclici, având lacrimi în ochi, iar Ben Todica și-a regăsit în sală vechi cunoștințe. Gelu Bichineț, care a moderat discuțiile, făcând mereu observații remarcabile, a antrenat o participare activă a celor prezenți, care au avut intervenții valoroase și au dovedit o cunoaștere adecvată a valorilor literare prezentate. Amintim pe Valentina și Dr. Valeriu Lupu, Brândușa Dobrița, Dr. Nicolae Ionescu, Elena Anușca-Doglan și, nu în ultimul rând, largă expunere prezentată de dr. Laurențiu Chiriac, directorul Muzeului Județean Vaslui, care a realizat, ca de obicei, o îmbinare între stilul științific și priceperea de a-și apropia auditoriul. Ca întotdeauna, vice-primarul municipiului, prof. Valeriu Caragață, a fost o prezență activă și a conturat cu pricepere personalitățile aflate cu noi în dialog de la capătul lumii, acolo unde, acum, începe toamna.

În viața culturală a Vasluiului, ziua de 19 aprilie 2012 poate fi însemnată cu o piatră albă, așa cum făceau strămoșii noștri romani pentru zilele fastuoase.

IASSIDAVA – O NOUĂ ȘI IMPORTANTĂ REVISTĂ DE CULTURĂ LA IAȘI

Ion N. OPREA

Semnalăm cu întârziere dar cu bucurie apariția la Tomești-Iași, editor N. Ciudin, sub egida Asociației Culturale „Lia Ciudin”, revista culturală semestrială Iassidava, începând cu semestrul II, 2010.

Din colegiul redacțional fac parte: N. Ciudin, redactor și tehnoredactor principal, Doinița Căraușu, redactor, Carmen Laura Pasat, lector, Vadim Mocanu și Valentin Cozmescu, tehnoredactori; Consiliul științific îl alcătuiesc: prof. gr. I. , N. Ciudin, președinte coordonator, cercet. șt. dr. Silviu Vacariu – Institutul „A. D. Xenopol”-Iași, preot Mihai Manolică – Iași, prof. gr. I Luminița Bordianu – Colegiul Național „Ștefan cel Mare” – Târgu-Neamț.

În Editorialul din Iassidava nr. 1, 2010, cu titlul „De ce o nouă revistă?”, N. Ciudin, redactorul-șef al publicației, explică „la început de drum” rostul demersului inițiatorilor care „pun bazele unei reviste culturale, cu caracter istoric, având ca obiectiv cunoașterea istoriei, culturii, civilizației din locurile natale, cu oameni și fapte, cu visele și năzuințele lor, cu căutările și izbânzile dobândite din vechime până în zilele noastre”. Declarându-se hotărâți să facă din apariția revistei lor, „mai curând, o culegere de studii și articole, în spiritul ideii lui Tacius: „sine ira et studio !”, numită Iassidava, avem convingerea, acum după ce am citit bună parte din primele trei numere că redacția este pe drumul cel bun.

Cele șapte capitole din Sumarul primului număr – Historia magistra vitae, Comori din vatra neamului, Homo res sacra homini, Suflet din sufletul neamului, Cronos, Opiniones ex libris, Bibliopolis – pun în cele 114 pagini o tematică variată, cu teme nu numai din locurile natale, care atrag interesul românilor de ori unde. Relațiile sarmanto-dacice este titlul documentarului semnat de Radu A. Mazilu, preot profesor la Seminarul Teologic Liceal Ortodox „Veniamin Costache”, Mănăstirea Neamț, care adâncește ceea ce tratează drd. Petrică Dumitrache, profesor de istorie la Liceul economic „Nicolae Iorga” - Pașcani în Istoria Țării Moldovei în opera sadoveniană, ambele lucrări cu o bibliografie select și atent nominalizată. Constantin Țurcanu – între legendă și adevăr istoric, scris de dr. Nicolae Ionescu, profesor la Liceul „Mihail Kogălniceanu” din Vaslui, Humuleștii – leagăn de amintiri, de Luminița Bordianu, Țuțora – prin mărturiile arheologice, de N. Ciudin, Tomeștii – în peisajul ieșean, de Carmen Laura Pasat, întregesc posibilitățile de cunoaștere locală în multe privințe a geografiei, istoriei și arheologiei autohtone. Aceluiași scop, dar de data aceasta cu referire la unele personalități, servesc investigațiile realizate sub semnătura Aureliei Ciudin, fostă profesoară de Limba și literatura română la Școala Țuțora între anii 1970 și 1990, publicat în memoriam (Nicolae Beldiceanu – un arheolog luminat de poezie), a profesorului Alexandru Vasilescu (Vasile Alexandrescu Urechia – slujitor al învățământului românesc, a preotului Mihai Manolică (Vasile Militaru – un martir al credinței, aureolat de nimbul poeziei).

Prezentându-ne versuri de Vasile Militaru, cum ar fi cele devenite romanța românilor, în amintirea mamelor și soțiilor noastre, „A venit aseară mama, din sătucu-i de departe, Să mai

vadă pe fecioru-i, astăzi, „Domn cu multă carte !”, ne sunt readuse în memorie și întâmplări zguduitoare, cum ar fi cele de după 1945, când pentru vinovăția de a fi scris versuri religioase, o seamă dintre talentele noastre scriitoricești, dr. Vasile Voiculescu, Radu Gyr, Nichifor Crainic, Mircea Vulcănescu, Andrei Giurunga, Vasile Militaru au făcut pușcărie și trebuiau exterminați, ultimul fiind condamnat în total la 42 de ani închisoare, deși la data sentinței avea venerabila vârstă de 73 de ani ! Condamnat la 20 de ani temniță grea, confiscarea întregii averi personale și la 12 ani închisoare corecțională, lui Vasile Militaru i se mai pune în sarcină și plata cheltuielilor de judecată !

Interesant și util pentru cititori, în cazul lui Vasile Militaru, este lista cu toate scrierile acestuia, despre care Mihai Manolică afirmă că este cea mai completă bibliografie de până acum, folosite de toți, dar mai ales generațiilor tinere, „pentru formarea unor caractere puternice atât de necesare în zilele noastre”.

Colindele la români, Păstoritul și folclorul poetic, ca părți din suflet în sufletul neamului, fac o deschidere armonioasă amănuntelor de esență din Iași – repere cronologice, semnate la rubrica Cronos de Doinița Căraușu, profesoară la Liceul teoretic „Garabet Ibrăileanu”, care ne poartă în zona întâmplărilor culturale dintre anii 1387-1791...

Numerele următoare ale revistei ne păstrează interesul căutărilor către răspunsurile așteptate de la autori care de care mai competenți. Laurențiu Chiriac scrie despre Relațiile lui A.I. Cuza cu biserica ortodoxă română, Nicolae Ionescu despre George Mironescu – om politic al meleagurilor vasluiene, Vasile Sandu despre Patriarhul Iustinian Marina – 110 ani de la naștere, N. Ionescu despre Vasile Calestru, Hușii de ieri și de azi...

În Cartea – un univers fascinant, BIBLIOPOLIS, cu o selecție și prezentări a ofertelor de la editurile ieșene, cităm ceea ce ne oferă și bibliotecile nu numai din Iași: Dan Bădărău, Ioan Caproșu – Iașii vechilor zidiri, p. 184, Casa Editorială Demiurg, Iași ; Alexandrina Ioniță, Cartea franceză în Moldova până la 1859 (două volume); Ion Popescu Sireteanu – Popasuri filologice, culegere de studii literare, 2009; la Editura Porțile Orientului, Boris Crăciun cu Istoria ilustrată a literaturii române, Album, Ediția a II-a revăzută și adăugită, cu 900 de imagini și 350 prezentări de scriitori, 2002; Boris Crăciun, Daniela Crăciun-Costin, 1500 scriitori români clasici și contemporani. Un dicționar bibliografic esențial, 2010.

Tot de la Casa Editorială Demiurg am reținut, Iași, 2002, ediția a II-a, revizuită și adăugită a volumului Începuturile istoriei pe teritoriul României de Nicolae Ursulescu și Marin Rotaru, Antichitățile Elanului, vol. II, Editura Sfera, Bârlad, 2009.

Revista de la Tomești, Iași, este folosită în special elevilor și studenților, școlii în general, chemată ca prin specialiștii săi, să asigure activitatea instructiv-educativă, întregirea cunoștințelor de istorie, cultură și literatura română a celor pe care îi formează și desăvârșește.

Ben Todică - cu țara și pentru țară

Valeriu LUPU, Valentina LUPU

Întotdeauna o nouă apariție editorială înseamnă încă o piatră pusă la temelia unei culturi. Faptul în sine trebuie apreciat așa cum se cuvine, pentru că orice carte ascunde între paginile ei un adevărat univers care se particularizează prin arta autorului, prin tematica abordată, dar mai ales prin ecoul și reverberațiile spirituale pe care le produce în universul cititorilor ei.

În acest spirit Ben Todică ne oferă o nouă experiență prin care ne solicită să fim părtași la un alt univers de trăiri, generat de nostalgia dorului de țară, împletit cu aureola spiritualității românești care se va regăsi întotdeauna acolo unde soarta adună la un loc pe cei de același neam și limbă.

După ce ne-a delectat, într-un adevărat festin intelectual, cu prima sa carte „Între două lumi” Ben Todică ni se prezintă din nou în calitate de autor, de data aceasta depășind mirificul amintirilor și nostalgiei trecutului, nu pendulând între două lumi, ci chiar coborând în realitatea celor două lumi, în cartea cu titlul care fără echivoc sugerează acest fapt „În două lumi” nu mai puțin străbătută la rândul ei de același fior al dragostei de țară, neam și Dumnezeu.

Cum o face? Simplu, folosind arta interviului, care pentru un om de presă este nota distinctivă a muncii și talentului său. Pentru că tematica abordată, maniera în care canalizează discuția, calitatea și universul interlocutorului, completările și sublinierile în consens cu convingerile personale, ca și arta redării, fac din interviu o lectură interesantă și nu rareori captivantă prin ineditul ei.

Într-adevăr prin cele 23 de interviuri, Ben Todică se așează cu tact în cele două lumi, permițându-și chiar o antiteză detașată, plecând de la realitățile vii pe care interlocutorii interviurilor sale le prezintă cu veridicitatea și autenticitatea faptelor trăite. Este interesantă lejeritatea cu care autorul se mișcă într-un areal extrem de variat cum este cel al științei și culturii, al realităților economice și politice, dar și al realităților cotidiene, provocând prin dialog confesiuni și convingeri asupra a ceea ce a fost, a ceea ce este și a ceea ce ar trebui să fie.

Chiar de la început, prin cuvântul pastorului baptist Petru Popovici, ne introduce în universul credinței în Dumnezeu tuturor, indiferent de limbă și confesiune, cu accent însă pe principiile moralei creștine care trebuie să se regăsească cu fiecare generație, **pentru că Biblia este una și Evanghelia este Cuvântul lui Dumnezeu, pe care creștii să - omul - trebuie să-l mărturisească mereu.** Nici că se putea un început de carte mai fericit, pentru că civilizația timpurilor noastre a modificat profund percepția religioasă cu atingere implicită a moralității la toate nivelele trăirilor individuale și colective.

Un loc aparte ocupă în carte experiențele artistice ale unor oameni de teatru și film în contact cu Australia (Stela Popescu, Doru Puican, Vasile Bogdan, Eugen Cristea, etc), prezența în universul științei prin realizări și structuri academice (Academia Româno-Americană - Ileana Costea), prezența muzeistică a lui Brâncuși la Melbourne prin cele două pasări măiestre, similitudini în spiritualitatea folclorică prin Waltzing Matilda și Miorița, ca și universalitatea lui Mircea Eliade în spiritualitatea lumii (George Anca), experiența existențială a unei femei obișnuite (Alexandrina Stroiu), spiritul în care se dezvoltă generația nouă în peisajul multicultural al diasporei (Loredana Sachelariu), eforturile autorităților de a repara imensa prăpastie pe care dictatura comunistă a reușit să o sape în relația cu diaspora (Anca Vișan și Petru Luhan). Și din nou Ciudanovița, eterna și eternizata Ciudanovița care-și revendică dreptul la transcendență prin eroii săi Tiberius Andone, Nistor Petre și Dumitru Ion într-un ciclu de cinci interviuri încheiate cu „Spovedania ultimului supraviețuitor”.

Sunt doar câteva din minunatele interviuri din care răzbate poate cel mai pur și frumos românism.

Chiar dacă autorul cărții își manifestă modestia-i bine cunoscută (în fapt apanajul marilor spirite), îndoindu-se parcă de valoarea intrinsecă a cărții sale prin expresia „**nu gândi ce am**

scris” parcurgând cartea nu poți să nu simți „**bucuria trecerii într-o altă lume**” lumea ideilor pe care o idealiza atât de convingător Socrate și Spencer. „**Ci simte ce poate face limba prin cuvânt**” spune Ben Todică în fascinația lui mărturisită pentru limba și spiritualitatea românească, accentuând cu venerație puterea cuvântului „**pentru că la început a fost Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu**” plasându-l astfel în universul metafizic.

Partea doua a cărții cuprinde un număr de 30 de aprecieri ale unor personalități cu care autorul a fost în contact și care-i cunosc preocupările, aprecieri făcute cu ocazia lansării primului său volum „Între două lumi” eveniment a cărui minunate ecouri se regăsesc fericit înmănunchiate aici, pentru a mărturisi posterității ce înseamnă să aparții unei culturi, să te regăsești într-o anumită spiritualitate și tradiție, în sfârșit să renaști mereu din acea Românie profundă atât de dragă și apropiată nouă.

În fond prin tot ceea ce scrie și prin tot ceea ce face Ben Todică dovedește că este în fiecare clipă **cu țara și pentru țară.**

A murit istoricul FLORIN CONSTANTINIU

- urmare din pagina 1 -

A fost autorul a numeroase cărți, studii și articole, apărute în țară și străinătate, referitoare la istoria medie, modernă și contemporană a României: „Un proiect românesc de coaliție antiotomană din ultimul sfert al sec. XVI” (1963); „Relațiile agrare din Țara Românească în sec. XVIII” (1972), lucrare distinsă cu Premiul „N. Bălcescu” al Academiei Române; „De la Mihai Viteazul la fanarioți. Observații asupra politicii externe românești” (1975); „Geneza feudalismului românesc: încadrare tipologică” (1978); „Sensibilități și mentalități în societatea românească a sec. XVII” (1980); „Însemnările unui agent secret britanic din ajunul insurecției române din august 1944” (1982), „Constantin Mavrocordat” (1985); „Între Hitler și Stalin. România și Pactul Ribbentrop-Molotov” (1991); „Dictatul de la Moscova (26-28 iunie 1940) și relațiile sovieto-germane” (1993); „Trecerea Nistrului. 1941. O decizie controversată” (1995, în colaborare); „O istorie sinceră a poporului român” (1997, cunoscând mai multe ediții ulterioare, ultima în 2008); „De la războiul fierbinte la războiul rece” (1999); „PCR, Pătrășcanu și Transilvania” (1945-1946) (2001); „1941. Hitler, Stalin și România” (2002) ș.a.

A colaborat la elaborarea unor volume colective „Istoria României” (vol. III, 1964); „Istoria lumii în date” (1969); „Istoria României în date” (1971); „Istoria poporului român” (1971); „România în anii celui de-al doilea război mondial” (3 vol., 1989); „Sovietizarea României. Percepții anglo-americane” (1993); „Misiunile lui A.I. Vișinski în România” (1997).

A fost distins cu premiul Nicolae Bălcescu al Academiei Române în 1972, dar și cu Ordinul Național „Pentru Merit” în grad de cavaler (2000).

A fost membru corespondent din 29 ianuarie 1999 și membru titular din 2006 al Academiei Române.

O carte de excepție într-un domeniu de excepție

Dumitru APOSTOLACHE

Medicul vasluian Valeriu Lupu ne-a încredințat recent, cu mare dragoste, din pridvorul sufletului său o nouă carte cu un conținut deosebit de incitant. Aș începe prin a spune că editarea unei cărți medicale a însemnat întotdeauna un eveniment cultural primit cu interes, nu numai de lumea medicală, dar și de publicul avizat, mai ales atunci când abordează o temă de interes major așa cum este sănătatea copilului.

Așa s-a întâmplat și cu lansarea cărții "Compendiu de preocupări științifice în Pediatrie" avându-l ca autor pe Dr Valeriu Lupu – doctor în științe medicale. Lansarea, o adevărată sărbătoare a emoțiilor, a avut loc la Biblioteca Județeană Vaslui cu concursul eminentului universitar ieșean prof dr Marin Burlea, distinsului om de litere Teodor Praxiu și a unui public interesat și iubitor de carte bună. Într-o atmosferă deosebit de elevată, gazda evenimentului, prof Gelu Bichineț – directorul acestei prestigioase instituții - în deschiderea întrunirii avea să sublinieze în termeni deosebit de elogiози semnificația și importanța momentului.

Lucrarea abordează de o manieră exhaustivă preocupările științifice care au animat staff-ul medical al Secției de Pediatrie din cadrul Spitalului Județean Vaslui de la începuturi și până astăzi.

Cartea se prezintă ca o culegere de lucrări științifice, fiind structurată în 13 capitole, fiecare reprezentând un domeniu din patologia copilului și în același timp o preocupare pentru colectivul secției. Cele treisprezece capitole, în fapt 11 de patologii pediatrice pură și două care

cuprind teme generale, de sănătate publică, etică și bioetică medicală, evenimente medicale, recenzii și evocări, sunt; Gastroenterologie pediatrică, Patologie respiratorie, Cardiologie pediatrică, Hematologie pediatrică, Imunologie și patologii imunitare, Patologie reno-urinară, Boli de nutriție și metabolism, Toxicologie, Patologie genetică și malformativă, Sindroame cu impact neurologic și sistemic, Fondul biologic și factorii de risc în pediatrie și ultimele două întitulate; Sănătate publică și bioetică medicală, Recenzii și evocări.

Urmare a unei munci deosebit de laborioase și de atente a doctorului Valeriu Lupu vom găsi și lista celor 77 de medici componenți ai colectivelor de autori ai lucrărilor apărute în peste 60 de ani de activitate în cadrul Secției de Pediatrie a Spitalului din Vaslui. Mare parte dintre aceștia se găsesc și în glosarul foto inclus în prima parte a cărții (pagina 9). Găsim tot aici cuvântul introductiv al autorului, o adevărată confesiune de credință (pagina 11).

Remarcăm faptul că prin conținut și mod de abordare lucrarea doctorului Lupu reprezintă o carte de referință într-un domeniu extrem de sensibil cum este acela al pediatriei. Modul cum autorul a reușit să surprindă esența tematicii, delimitată în capitole, precum și judecățile de valoare pe care le emite în viziunea sa medico-filosofică o înnobilează și mai mult.

În fapt prin conținut și mod de abordare cartea, care cuprinde 604 pagini, poate fi un ghid extrem de valoros pentru cei care vor să-și apropie această specialitate și în egală măsură pentru cei care ar dori să abordeze dificila muncă de cercetare științifică, pentru că aici operează raționamentul și logica științifică, spiritul și rigoarea academică, fără de care, exact ca și în matematică, nu se poate vorbi de valoare și adevăr științific.

O trăsătură deosebită a cărții o constituie faptul că fiecare capitol al cărții este pătruns de spiritul academicianului Grigore T Popa (vasluianul nostru născut la Șurănești – azi Emil Racoviță, comuna Dănești) concretizat în sintagma "a ști, a ști să faci, a ști să fii". Mai remarcăm faptul că ori de câte ori este posibil autorul subliniază principiile etice pe care trebuie să le aibă în vedere medicul în activitatea sa. Aceste principii trebuie să aibă la bază aplicarea a tot ceea ce știința medicală oferă și mai ales aplicarea cu consecvență a binefacerii și nonvătămării, în respectul autonomiei persoanei și eticii profesionale.

Lectura cărții este plăcută chiar și pentru nespecialiști. Apreciem valoarea documentară deosebită a cărții, caracterul ei literar și istoric, calitatea scriiturii și logica riguroasă a expunerii.

Doctorul Valeriu Lupu este un slujitor al medicinei fără a se sluji de ea, cu dragoste, cu pasiune, lucru care se citește ușor chiar și printre rândurile cărții. Din activitatea de până acum, din aprecierile făcute la lansarea cărții, ca și din lecturarea ei se evidențiază un alt fapt deosebit de important pentru un medic – flerul clinic. Când spun aceasta mă gândesc la definiția dată de marele pediatru Gheorghe Goldiș "fler clinic = simț clinic (experiență + cunoștințe la pătrat) + bun simț clinic".

Dincolo de valoarea istorică a acestui compendiu, cartea constituie totodată un îndemn pentru generațiile care vin de a continua acest demers științific, știut fiind că întotdeauna preocupările științifice completează de o manieră admirabilă desăvârșirea profesională și performanța medicală, fără de care împlinirea personală și colectivă nu este posibilă.

Activitatea publicistică desfășurată de doctorul Valeriu Lupu, acest stăpân desăvârșit al medicinei pediatrice, este mai mult decât meritorie. Domnia sa a șlefuit lumi de frumuseți medicale, ale căror titluri alăturate ar configura ele însele o istorie a preocupărilor științifice ale medicilor vasluieni.

Așa se face că lucrarea de care vorbim este una de excepție, într-un domeniu de excepție, căci a fi medic este o meserie unde mediocritatea nu este permisă, iar pregătirea profesională de excepție este abia satisfăcătoare.

e-mail: revistaelanul@gmail.com

<https://sites.google.com/site/elanulvs/>

Redacția (tel.: 0235-436100)

Redactor șef: Marin Rotaru

Redactor-șef adjunct: Cristian Onel

Redactori corespondenți:

prof. univ. Vlad Codrea, Univ. "Babeș Bolyai", Cluj-Napoca

prof. univ. dr. Ștefan Olteanu, București

Laurențiu Chiriac, Vaslui

Dan Ravaru, Vaslui

Ion N. Oprea, Iași

Serghei Coloșenco, Bârlad

Mircea Coloșenco, București

Laurențiu Ursachi, Bârlad

Teodor Hardon, Rânzești

Florin Varvara, Sărățeni

Sorin Langu, Galați

Tehnoredactare: Bogdan Artene

Tipar: SC Irimpeș SRL Bârlad

ISSN: 1583-3593

Număr apărut cu sprijinul Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Vaslui

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor aparține, în exclusivitate, autorilor.

Corneliu VĂLEANU*Din ciclul „Poeme pentru credință”***Când, dincolo...**

Când, dincolo, voi trece pragul,
Nu vreau să fiu făcut pământ,
Căci nimeni nu va ști cine e dragul
Trăit în vremuri de demult,
Țărâna vor sălta-o de pe mine
Și mii de întrebări și-or pune
Să-mi afle rostul de pe lume,
Destinu-mi scris cu neștiute rune,
De aceea, Doamne, fă-mă stea
Și-aruncă-mă-n imensitate
Să ardă-n veci lumina mea
Peste Pământul cu păcate.

Elegie

Din focul stins doar o scânteie
A supraviețuit. Lumina ei s-a ridicat la cer
Spre-a lumina Calea Lactee
Ca o dovadă că lumile nu pier,
Cenușa a bătut-o vântul
Și-n ea n-a mai rodit nimic,
Apocaliptic tot Pământul
Se-nvârte-n haosul pitic,
Suflare nu-i, tăcere-i totul
Și amintirea noastră este moartă...
Au, cine în ocean mai ține rostul
Și grija noastră cine o mai poartă?

Eliza ARTENE

***

Aș fugi
Cu tălpile goale
spre stele
Să-ți sărut palmele...
Și să-ți spun
că mi-e dor...

Aș fugi
și nu m-aș mai întoarce
Să-mi ard iarăși ființa
într-un foc
prea înalt.

Te-aș opri
Să-ți sărut ochii
Dar închis-ai
Magazinul
de cuvinte
Brațele tale
nu mă cuprind
Ca-n visul meu...

Îndepărtează-te
și uită.

Neculai I. ONEL**NOSTALGIE**

Sus, pe dealul ars de soare,
Urcă un bătrân spre zare
Obosit și gârbovit,
Sub stejar el s-a oprit.

Și privește-ngândurat
La copacul aplecat,
Ce-i bătut de vânt și ploii,
Nu-i ca frații din zăvoi.

Amândoi sunt însetați,
De ani sunt împovărați.
Sunt bătuți acum de soartă,
Singuri de grijă își poartă.

Păsări în copaci ne cântă
Căci coroana este frântă.
Stau pierduți acolo-n zare
Și își plâng de dor și jale.

Bătrânul se gândește că-s bătuți de soartă
Și ale vieții valuri azi o să-i despartă.
Copacul va ajunge în curând cărbune,
Bătrânul va pleca când soarele apune.

Sculptură de Marin Rotaru

HRISTOS A ÎNVIAT!